

RAAP-RAPPORT 5615

Plangebied Waalreseweg 25 te Valkenswaard

Gemeente Valkenswaard

Een archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek

Archeologie | Cultuurhistorie | Erfgoed

Colofon

Titel: Plangebied Waalreseweg 25 te Valkenswaard, gemeente Valkenswaard; een archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek

Versie: 20-04-2022

Auteur: Dr. M. Verhoeven

Projectcode: VAWAA

Bestandsnaam: RAAPrap_5615_VAWAA_20220420

Autorisatie: Drs. M. Janssens

ISSN: 0925-6229

RAAP

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

Telefoon: 0294-491 500

E-mail: raap@raap.nl

Website: www.raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2023

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Er is geen verklaring ontvangen van het bevoegd gezag omtrent goed- of afkeuring van het rapport.

Samenvatting

Inleiding

In opdracht van Woningbelang heeft RAAP in januari 2022 een archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek uitgevoerd voor het plangebied Waalreseweg 25 te Valkenswaard. Het onderzoek vond plaats in het kader van een nieuw bestemmingsplan, in het kader van de bouw van kantoren, woningen en een parkeergarage.

Resultaten

Het plangebied maakt deel uit van een relatief hoog gelegen dekzandvlakte. Het booronderzoek heeft uitgewezen dat er in een groot deel van het plangebied een hoge zwarte enkeerdgrond (plaggendek) aanwezig is.

Uit de archeologische vindplaatsen en onderzoeken in de omgeving van het plangebied blijkt dat er een ijzertijd nederzetting en een kerkhof uit de periode late middeleeuwen-nieuwe tijd aanwezig zijn. Het meest relevant een vindplaats direct ten zuiden van het plangebied, met een nederzetting uit de vroege ijzertijd, alsmede sporen van bewoning en ijzerbewerking uit de volle middeleeuwen en percelingsgreppels uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd.

Er geldt een lage verwachting voor vindplaatsen van jager-verzamelaars, maar een hoge verwachting voor vindplaatsen van landbouwers, vooral uit de ijzertijd en periode late middeleeuwen-nieuwe tijd.

Advies

Vanwege de kans op archeologische resten wordt er bij ingrepen dieper dan 75 cm een archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven aangeraden voor het hele plangebied, inclusief de zone met bebouwing. Bij sloop van deze bebouwing dient deze alleen tot op het maaiveld plaats te vinden. De kelder dient dan ook nog niet verwijderd te worden.

Een proefsleuvenonderzoek dient te zijn gebaseerd op een door de gemeente goedgekeurd Programma van Eisen (PvE).

Dit rapport geeft (selectie)adviezen. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Valkenswaard, deze al dan niet over te nemen in de vorm van een (selectie)besluit.

Inhoud

Samenvatting	3
Inhoud	4
1 Inleiding	5
1.1 Kader	5
1.2 Administratieve gegevens	7
1.3 Doel- en vraagstelling	7
2 Bureauonderzoek	9
2.1 Methode	9
2.2 Aardkundige situatie	9
2.3 Archeologische gegevens	13
2.4 Historische situatie	18
2.5 Huidige situatie	25
2.6 Toekomstige situatie	26
2.7 Gespecificeerde archeologische verwachting	27
3 Veldonderzoek	28
3.1 Methode	28
3.2 Resultaten	28
3.3 Archeologische relevantie	29
4 Conclusies en advies	31
4.1 Conclusie	31
4.2 Advies	32
4.3 Tot slot	32
Literatuur	33
Overzicht van figuren, tabellen & bijlagen	34

1 Inleiding

1.1 Kader

Aanleiding

In opdracht van Woningbelang heeft RAAP in januari 2022 een archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek uitgevoerd voor het plangebied Waalreseweg 25 te Valkenswaard in de gemeente Valkenswaard: zie figuur 1.

Het onderzoek vond plaats in het kader van een nieuw bestemmingsplan, in het kader van de bouw van kantoren, woningen en een parkeergarage.

Juridisch en beleidskader

Het uitgangspunt voor dit onderzoek wordt gevormd door het wettelijk en beleidsmatig kader voor de ruimtelijke ordening en monumentenzorg. De gemeente is de bevoegde overheid die een besluit zal nemen over hoe om te gaan met de eventueel aanwezige archeologische waarden.

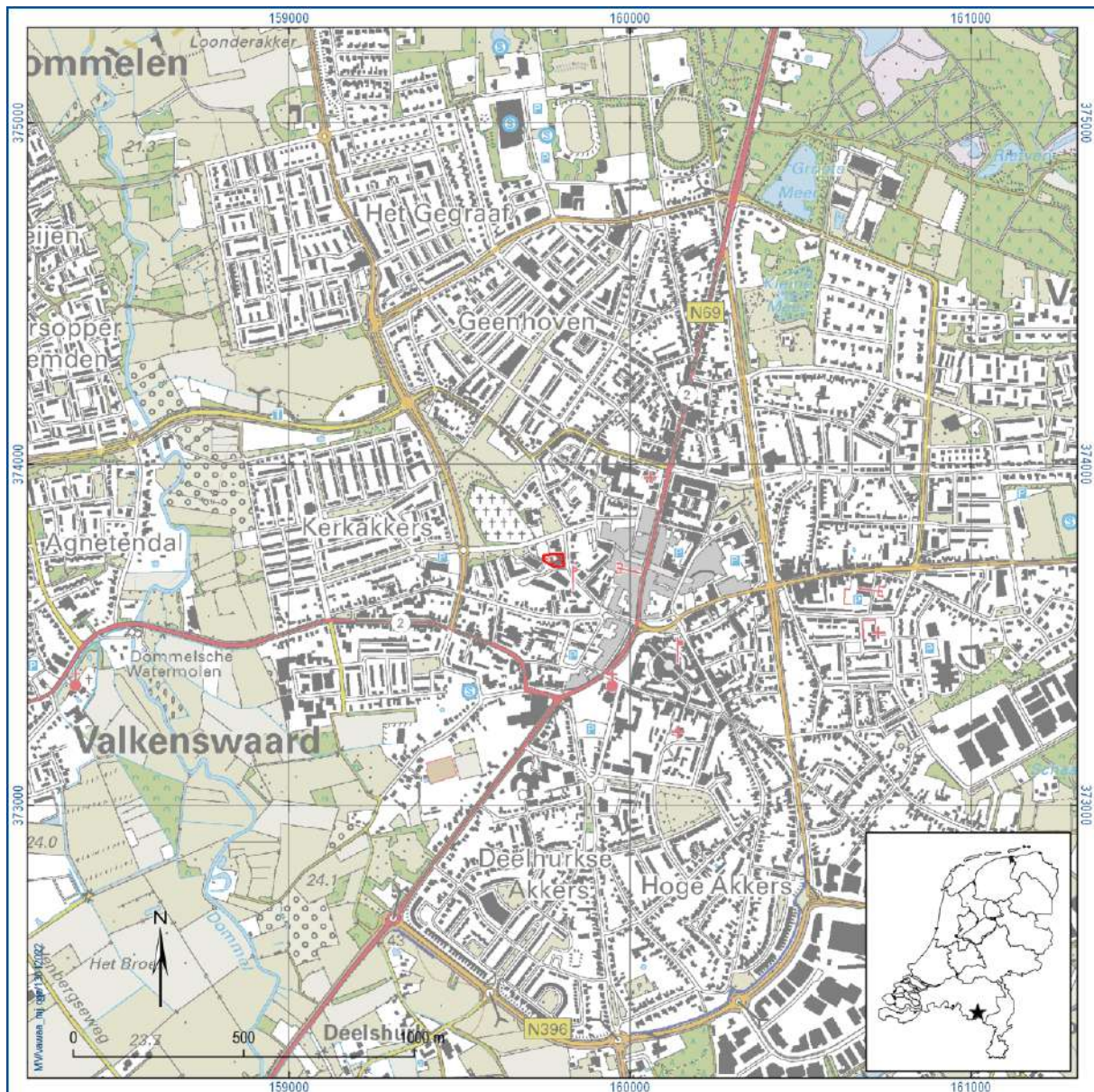
Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Valkenswaard (Berkvens, e.a., 2011), ligt de bebouwing binnen het plangebied in een zone zonder archeologische verwachting, vanwege de verstoring door bebouwing (794 m²). Het overige deel van het plangebied (1035 m²) heeft een hoge archeologische verwachting. In het *Bestemmingsplan Centrum gemeente Valkenswaard* (vastgesteld in 2013) heeft het plangebied *Waarde Archeologie 4*, wat betekent dat er bij bodemingrepen dieper dan 30 cm (of 50 cm in geval van een esdek), en groter dan 500 m² een archeologisch onderzoek noodzakelijk is. De omvang van het plangebied bedraagt 1829 m² en de maximale diepte (garage) van de ingrepen bedraagt 3 m. De ingrepen zijn daarmee groter dan de vrijstellingsgrens. Een archeologische onderbouwing met betrekking tot de eventuele aanwezigheid van archeologische waarden is daarom verplicht conform het vigerend beleid.

Kwaliteitsborging

De werkzaamheden zijn uitgevoerd onder certificaat BRL4000, conform artikel 5.4 van de Erfgoedwet. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep. De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), is door de minister aangewezen als norm.

RAAP is gecertificeerd voor de protocollen 4001 Programma van Eisen, 4002 Bureauonderzoek, 4003 Inventariserend veldonderzoek (landbodems), onderdelen proefsleuven en overig, alsmede 4004 Opgraven (landbodems).

Zie bijlage 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

Figuur 1. Aanduiding plangebied (rode lijn). Inzet: ligging in Nederland (ster).

1.2 Administratieve gegevens

Type onderzoek	Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennend booronderzoek)
Opdrachtgever	Woningbelang
Bevoegde overheid	Gemeente Valkenswaard
Plaats	Valkenswaard
Gemeente	Valkenswaard
Provincie	Noord-Brabant
Centrumcoördinaten (X/Y)	159776/373720
Toponiem	Waalreseweg 25
Kadastrale gegevens	Perceel 3680
Oppervlakte plangebied	1829 m ²
Afbakening onderzoeksgebied	Tijdens onderhavig onderzoek is het plangebied inclusief een zone van 500 m rondom het plangebied onderzocht.
Onderzoekperiode	Januari 2022
Uitvoerder	RAAP Zuid
Projectleider	Dr. M. Verhoeven
RAAP-projectcode	VAWAA
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer	5151408100
Beheer en plaats documentatie	RAAP regio Zuid te Weert en op termijn het provinciaal Depot, ARCHIS en E-Depot.

Tabel 1. Administratieve gegevens.

1.3 Doel- en vraagstelling

De doelstelling van het archeologisch vooronderzoek is het vaststellen van de archeologische waarde van het terrein, dan wel de archeologische vindplaats. Daartoe wordt informatie verzameld over bekende en verwachte archeologische resten teneinde een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Hiertoe is een aantal onderzoeksvragen geformuleerd:

- Hoe ziet de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
- Welke gegevens met betrekking tot archeologische complexen in en rond het plangebied zijn reeds bekend?
- Wat was het historisch landgebruik van het plangebied en wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?
- Wat is de gespecificeerde verwachting ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?
- Komt de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw in het plangebied overeen met hetgeen op basis van het bureauonderzoek verwacht werd?
- Dient op basis van de resultaten van het veldonderzoek de gespecificeerde archeologische verwachting te worden bijgesteld?

- Waar en op welke diepte bevinden zich de archeologisch interessante lagen?
- Is de bodemopbouw in het plangebied zodanig (intact) dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?

Algemeen

- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten?
- Op welke wijze kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek dient ervoor om – op basis van verschillende bronnen – inzicht te krijgen in de genese van het landschap, de bodemopbouw en de sporen die het menselijk gebruik in de loop van de tijd heeft achtergelaten. Met behulp van deze gegevens wordt een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld.

Naast de conform de KNA verplichte bronnen is door de gebiedsexperts van RAAP een beredeneerde keuze gemaakt uit betrouwbare bronnen die voor de archeologische verwachting relevante informatie bevatten (zie bijlage 2 voor de motivering). Daarvoor is gebruik gemaakt van de landelijk en voor RAAP digitaal beschikbare archieven. Voor de beschrijving van de historische situatie is gebruik gemaakt van hiervoor relevante informatiedragers. Voor de actuele metadata van de verzamelde gegevens (gemeente, plaats, etc.) wordt verwezen naar het van toepassing zijnde data-archief.

2.2 Aardkundige situatie

In het plangebied vormen de dekzandafzettingen de basis van het huidige landschap. Deze afzettingen zijn voornamelijk gevormd vanaf de laatste ijstijd (het Weichselien: ca. 120.000-10.000 jaar geleden). Het klimaat was kouder en droger dan nu en de bodem was schaars begroeid. Hierdoor kreeg de wind gemakkelijk vat op de ondergrond en werden grote hoeveelheden zand verplaatst die de oudere afzettingen afdekten. De dikte van het dekzand kan sterk variëren.

Op de geomorfologische kaart is het plangebied vanwege de ligging in de bebouwde kom niet gekarteerd. Op de kaart van het fysisch landschap behorende bij de Erfgoedkaart van de gemeente (Berkvens, e.a., 2011) maakt het plangebied deel uit van “lage zandgronden”. Echter, op het Actueel Hoogtemodel Nederland (AHN) valt te zien dat het deel uitmaakt van een hoger gelegen zandgebied: zie figuur 2. Het beekdal van de Dommel ligt ca. 850 m naar het westen: zie figuur 3. Volgens de geologische overzichtskaart van Nederland (Weerts, e.a., 2006) ligt het plangebied in rivierduinzand. Waarschijnlijk betreft dit zand dat uit het beekdal van de Dommel of diens voorloper is verwaaid.

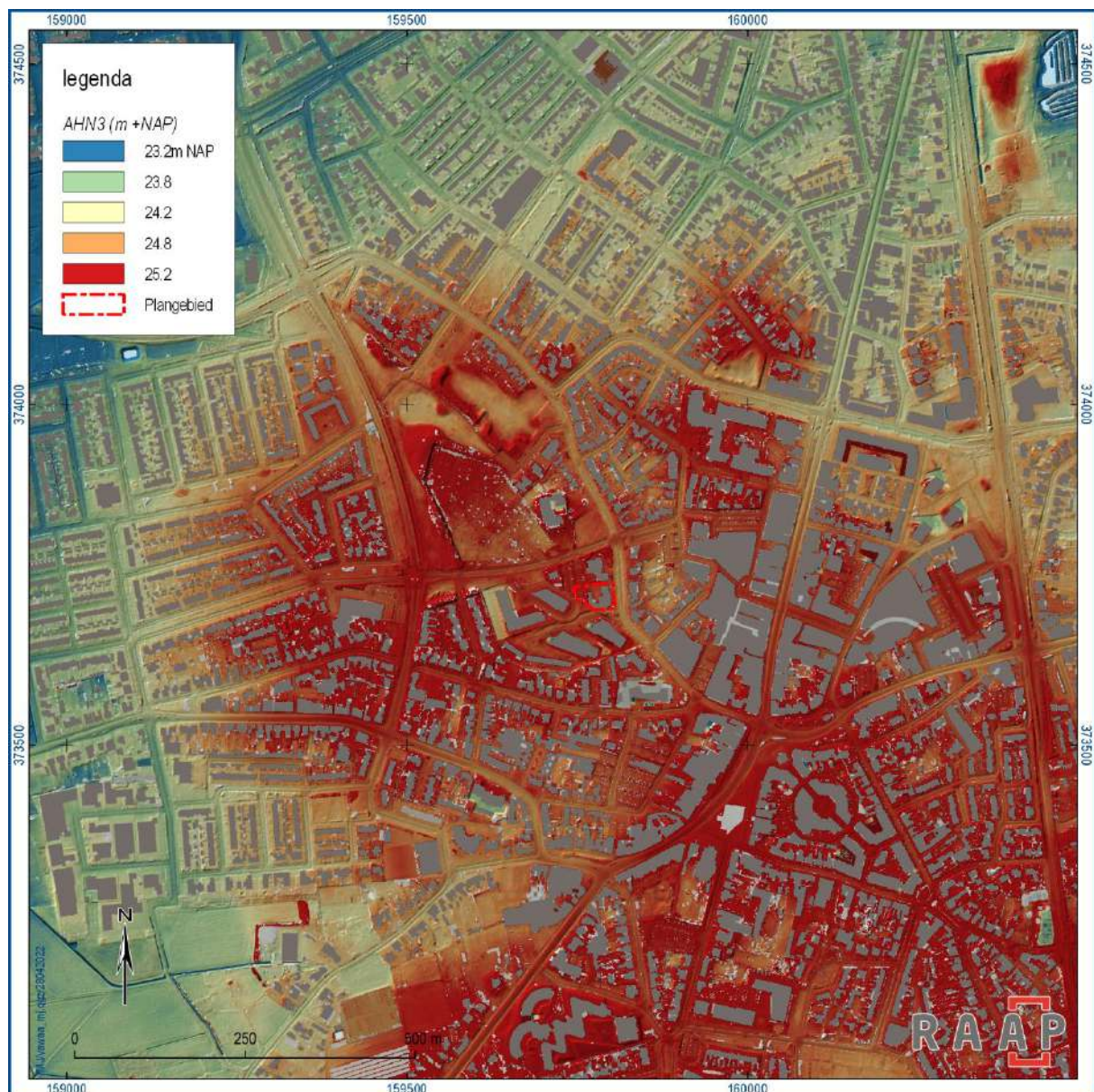
Ook de bodem is niet gekarteerd, maar op basis van omliggende gronden: zie figuur 4, kan worden verondersteld dat er hoge zwarte enkeergronden (zEZ21) of velpodzolen (Hn21) voorkomen.

Hoge zwarte enkeergronden zijn ook bekend als plaggendekken. Deze werden vanaf de middeleeuwen op de meest droge en vruchtbare delen van het landschap aangelegd om de grond nog meer geschikt te maken voor akkerbouw. De minimaal 50 cm dikke pakketten bestaan uit potstalmest en/of heideplaggen. Vanwege de dikte, zijn eventuele onderliggende archeologische resten in de regel goed bewaard. Dergelijke resten worden dan ook veelvuldig aangetroffen onder plaggendekken, zeker in de regio Valkenswaard.

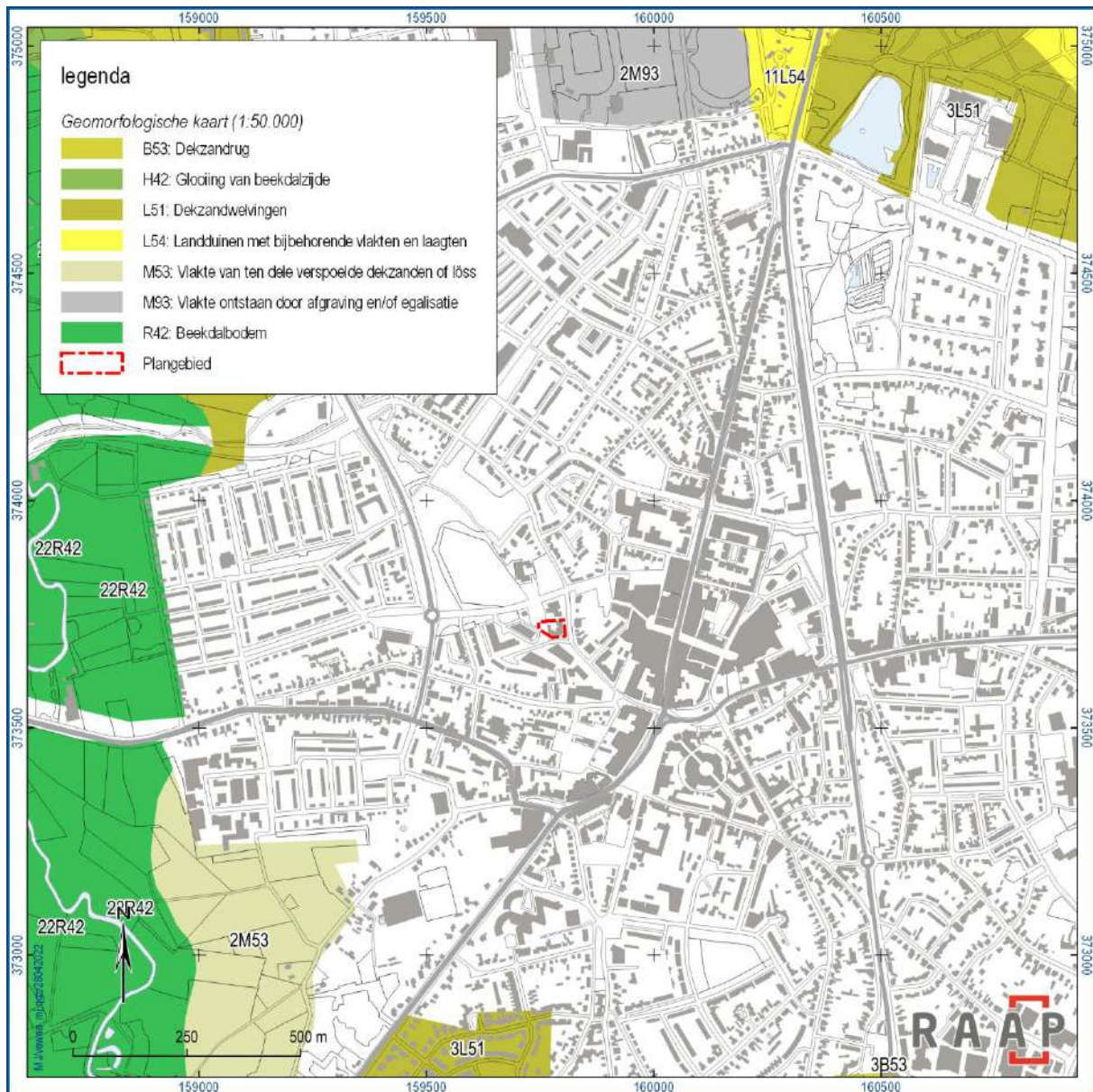
Podzolgronden zijn bodems met een duidelijke gelaagdheid: een grijze uitspoelingslaag (E-horizont), met daaronder een bruine inspoelingslaag (B-horizont). Het zand zonder bodemvorming daaronder heet de C-horizont.

Geologische situatie (Weerts e.a., 2006)	Formatie van Boxtel, laagpakket van Delwijnen; rivierduinzand (code Bx4)
Geomorfologische situatie (Berkvens, e.a., 2011)	Lage zandgronden
Ouderdom geomorfologische structuur	Pleistoceen
Bodemkundige situatie	Hoge zwarte enkeergronden (zEZ21), of veldpodzolen (Hn21) in zwak tot matig lemig matig fijn zand. Grondwatertrap onbekend, maar waarschijnlijk is de bodem droog.
Verwachte diepteligging van archeologisch relevante lagen	Direct onder de bouwvoor en/of opgebrachte lagen.

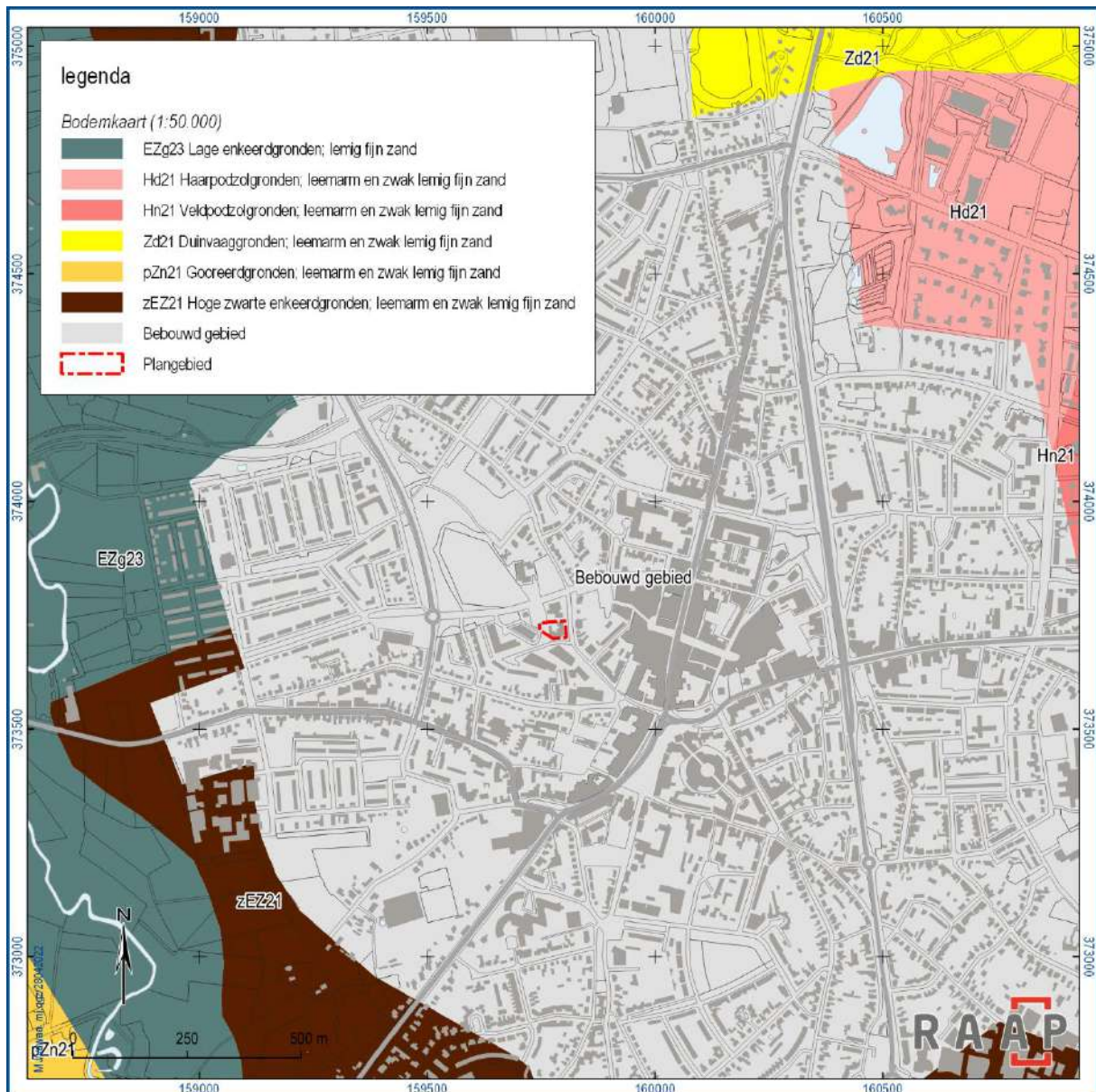
Tabel 2. Landschap.

Figuur 2. Reliëf. Bron: www.ahn.nl.

Figuur 3. Geomorfologie. Bron: Koomen & Maas, 2004.

Figuur 4. Bodem. Bron: Archis.

2.3 Archeologische gegevens

In of direct rondom het plangebied bevinden zich geen archeologische vindplaatsen maar daaromheen (straal 500 m) wel. Zie tabel 3 en figuur 5 voor de gegevens.

Monument	Ligging	Datering	Complex	Opmerking	Literatuur
16009	100 m NW	late middeleeuwen -nieuwe tijd	kerkhof	hoge archeologische waarde zie tekst	–
16805	125 m Z	late middeleeuwen -nieuwe tijd	historische kern Valkenswaard	hoge archeologische waarde	–
Vindplaats					
2224287100	100 m ZW	ijzertijd	nederzetting	proefsleuven zie tekst	van den Bos, 2012
2360131100	120 m ZW	ijzertijd	nederzetting	opgraving zie tekst	Moerman & van den Bos, 2015
3126173100	160 m ZW	ijzertijd	begraving	vondstmelding zie tekst	Beex, 1966
3205220100	120 m NW	late middeleeuwen -nieuwe tijd	kerkhof	–	Coolen, 2003
3294070100	125 m Z	nieuwe tijd?	kuil, greppel	proefsleuven zie tekst	Corver & Karssen, 2015
Onderzoek					
2122526100	150 m Z	late middeleeuwen	onbekend	booronderzoek zie tekst	de Vos, 2006
2224287100	1 m Z	ijzertijd	nederzetting	proefsleuven	van den Bos, 2012
2310973100	50 m NW	nvt	nvt	bureauonderzoek	–
2339834100	0 m	nvt	nvt	controle verstoringen	Krekelbergh, 2011
3294070100	100 m Z	nieuwe tijd?	kuil, greppel	proefsleuven	Corver & Karssen, 2015
4936954100	135 m ZO	nvt	nvt	booronderzoek zie tekst	–

Tabel 3. Archeologie. Bron: Archis.

Archeologische monumenten

Monumentnummer 16009 is een terrein met resten van een kerk en een kerkhof uit de late middeleeuwen. Voor het ontstaan van het oude kerkhof schetst Coolen (2003) twee mogelijke

scenario's: in het ene geval zou Wedert rond 1100 een eigen begraafplaats hebben gesticht, maar nog elders ter kerke zijn gegaan. Als men uitgaat van een ontwikkelingspatroon zoals in Dommelen, zou continuïteit van de begraafplaats een gegeven zijn en mag een nederzetting in de directe omgeving van het kerkhof worden verondersteld. De oudste vermelding van een kerk (mogelijk een houten 'dependance') te Valkenswaard stamt uit 1321. De oorspronkelijke nederzetting zou als gevolg van 'uitwaaiering' naar nieuw gestichte nederzettingen op de (vrij gekomen) lagere gronden zijn verlaten; de kerk met het kerkhof bleven achter. In het andere geval wordt uitgegaan van een eerste kerk op de splitsing Dommelsweg-Kromstraat, dus iets zuidelijker. Rond 1497 werd (binnen de grenzen van het monument) een nieuwe kerk gebouwd, waaruit in 1565 een zelfstandige parochie ontstond; het is dan de vraag of zich op deze nieuwe locatie al een begraafplaats bevond. Hoe het ook zij: vanaf circa 1500 worden op het oude kerkhof doden bijgezet. De voornoemde kerk (1497) werd na 1860 in fasen gesloopt, toen men aan de Markt een nieuwe St. Nicolaaskerk bouwde. In 1889 verdween het laatste restant van de toren. De begraafplaats bleef bestaan en is aan het eind van de 19e en in de 20e eeuw verder uitgebreid. In de zuidwesthoek van dit kerkhof bevinden zich nog de fundamenten van de oude kerk. Coolen (2003: 12): "Slechts de ondergrondse funderingsresten zijn ontsnapt aan de opruimwoede omdat het materiaal niet geschikt zou zijn voor hergebruik. Met name kan dat blijken uit onderzoek in 2002 worden gesteld voor de fundering van de traptoren. Slechts enkele decimeters onder het maaiveld bevindt zich een enorm blok metselwerk in diagonaal gemetseld verband". De contouren van de kerk en het kerkhof zijn in 2001/2002 zichtbaar gemaakt in baksteen.

Monumentnr. 16805 betreft de historische kern van Valkenswaard.

Vindplaatsen

Zaakid 2224287100

In het westen van het plangebied is een archeologische vindplaats aangetroffen. Het gaat om een cluster sporen (kuilen, greppels en paalsporen) uit de ijzertijd met mogelijk een Romeinse component. Er is minimaal één structuur aangetroffen, waarschijnlijk een huisplattegrond uit de ijzertijd. De vindplaats bevindt zich op een relatief hooggelegen deel van een dekzandrug in het van oudsher golvende dekzandlandschap. Delen van het plangebied zijn sterk verstoord waardoor de oostelijke grens van de vindplaats mede bepaald wordt door de mate van verstoring.

Zaakid 2360131100

Dit is het vervolg op het onderzoek hierboven, dat wil zeggen een opgraving, zie ook bijlage 4.

De vindplaats uit de ijzertijd omvat vijf, mogelijk zes, structuren. De meest noordoostelijk gelegen structuur wordt geïnterpreteerd als huisplattegrond. Door de hoge mate van verstoring wordt niet duidelijk om wat voor huistype het gaat en of er sprake is van een onderverdeling in bijvoorbeeld een woon- en een stalgedeelte. Mocht deze onderverdeling aanwezig zijn geweest dan is duidelijk dat het zuidoostelijke deel van het huis het woongedeelte was. In dit deel van het huis is namelijk een haardkuil aangetroffen. Het meest opmerkelijke spoor binnen deze huisplattegrond is een kuil met daarin twaalf nagenoeg complete potten, gelegen op de zijkant en op de kop en in elkaar gestapeld. Naast grote potten zijn ook kleinere potjes, een Schrāghalsbekertje en schalen aangetroffen. Sommige potten zijn versierd. Het complex kan worden gedateerd rond 800-625 voor Chr. en wordt geïnterpreteerd als rituele depositie, hoewel niet duidelijk is bij wat voor soort ritueel deze gehoord kan hebben. Mogelijk betreft het een ritueel bij het in gebruik nemen of tijdens de gebruiksfase van het

huis. Een tweede bijzondere depositie, bestaande uit een kuil met een complete maalsteen, een spinklosje en enkele fragmenten aardewerk, kan mogelijk ook met de gebruiksfase van het huis geassocieerd worden. Ten zuidwesten van de huisplattegrond liggen enkele bijgebouwen. Structuur 1 wordt geïnterpreteerd als groter bijgebouw, een mogelijke schuur, hoewel niet kan worden uitgesloten dat het eigenlijk een huisplattegrond betreft en dat het zuidelijke deel van deze structuur is opgenomen in de verstoring of dat ondiepe wandgreppels zijn verdwenen. Vondsten dateren deze structuur in de vroege ijzertijd. Direct ten oosten van deze structuur ligt een vermoedelijk driepalige spieker. Overlappend met de structuur ligt een tweede spieker, waarvan de vierde paal mogelijk verdwenen is door een natuurlijke verstoring. De spieker is niet gelijktijdig met structuur 1. Een zespalig bijgebouw ligt ten zuiden van structuur 4. Op basis van vergelijkbare plattegronden kan dit bijgebouw mogelijk als roedenberg geïnterpreteerd worden. De twee spiekers en de mogelijke roedenberg bevatten geen vondstmateriaal maar worden op basis van de vulling van de sporen en de locatie eveneens in de vroege ijzertijd gedateerd. De overlapping van de structuren geeft aan dat er sprake is van minimaal twee fases binnen het vroege ijzertijderf. Een laatste spieker ligt tegen de westrand van het plangebied. Deze is op basis van de vulling waarschijnlijk prehistorisch maar gezien het ontbreken van vondstmateriaal niet nader te dateren, waardoor niet duidelijk is of deze ook tot het vroege ijzertijderf gerekend kan worden. Het laatste onderdeel van het vroege ijzertijderf dat binnen de opgraving is aangetroffen, is de ten zuiden van de huisplattegrond gelegen waterkuil. Op basis van de vondsten uit de vulling dateert deze ook in de vroege ijzertijd. De waterkuil is oorspronkelijk gegraven op de rand van een ven. Nog tijdens de bewoning van het gebied is het ven uitgebreid, waardoor de waterput verdween onder de venbodem. Pollen en botanische resten uit de waterput geven een beeld van het erf en van de bredere omgeving. Op het erf, naast de waterput, stond een eik. Het erf was gelegen aan de rand van een bos. In de omgeving werden granen verbouwd en waren heide en grasland aanwezig. De graslanden werden gebruikt als hooiland en om vee op te laten grazen en ook de struikheide werd gebruikt in de nederzetting. De vroege ijzertijdbewoners verzamelden sleepruim en hazelnoot uit hun omgeving. Vondsten afkomstig uit de sporen die onderdeel uitmaken van het vroege ijzertijderf geven daarnaast aan dat de bewoners granen vermaalden tot meel en dat ze vezels verwerkten tot textiel. Uit de omgeving van het plangebied zijn geen vindplaatsen uit de vroege ijzertijd bekend. De urn die vlak ten zuiden van het plangebied is aangetroffen aan de Dijkstraat is gedateerd in de midden ijzertijd.

Uit de late middeleeuwen dateren twee greppelsystemen en een greppel die het restant kunnen vormen van bijvoorbeeld wegen of perceelsscheidingen. Ook een relatie met de Pegdries, een gebied waar vee bijeen werd gedreven, is een mogelijkheid. De aanwezigheid van een palenrij langs één van de greppels zou hier op kunnen wijzen. In de greppels is sprake van een fasering, aangezien greppel S130 greppelsysteem 1 oversnijdt. Greppelsysteem 1 is bovendien een tweede keer open gegraven. Het noorden van dit systeem komt qua ligging overeen met een perceelsgrens op de kadastrale kaart uit het begin van de 19e eeuw. De overige greppels zijn niet aan de kadastrale kaart te relateren. Aan de noordzijde van het plangebied, ten noordwesten van greppelsysteem 1, is een cluster van sporen uit de volle middeleeuwen aanwezig. Hoewel hier geen structuren in te herkennen zijn, is het mogelijk dat hier sprake is van een woonerf. Een relatie met greppelsysteem 1, mogelijk te interpreteren als weg, is niet uit te sluiten. Ook een associatie met de Pegdries is een mogelijkheid. Uit het noordelijke deel van het plangebied komt ook de meerderheid van het aangetroffen metaalslak. De slak kan een aanwijzing geven voor een elders, wellicht meer naar het noorden, gelegen smederij.

Zaakid 3126173100

La-Tène urnen. Bij controle op het gemeentehuis bleek dat scherven en crematieresten van de urn nog op het archief aanwezig waren. Het is een urn van afwijkend type, met uitwijkende voet en een holle, gewelfde bodem. De wand van de urn is vanaf de bodem tot ongeveer 5 cm. Daarboven zeer glanzend gepolijst; daarboven is zij zeer fijn geruwd (als met een borstel ingeklopt). Er zijn ook randscherven bij, maar die lijken eerder van een andere schaalvormige urn (deksel ?) met een geknikte schouder en een klein uitwijkend randje.

Zaakid 3294070100

De bodemopbouw bestaat voor een klein deel uit een resterende A-horizont op het dekzand. Op een aantal plaatsen zijn sporen aangetroffen van machinale vergravingen (egalisaties) en ophogingen. Het gaat om kuilen van de graafbak, ontstaan tijdens het egaliseren en er zijn bandensporen zichtbaar. Na het egaliseren is het terrein grootschalig en vermoedelijk in een fase opgehoogd met ruim 1 m donkere grond van elders. De ophogingen dienden om het terrein bruikbaar te maken voor bijvoorbeeld de akkerbouw. Op basis van vergelijkbare gebieden in Noord-Brabant en de ontwikkeling daarvan kan van het plangebied het volgende beeld geschetst worden. Mede door de aangetroffen dunne A-horizont betrof het plangebied voorheen een schrale grondgebied, dat na hevige regenval dikwijls nat bleef als gevolg van de leem in het dekzand onder de dunne bouwvoor. Dit land was niet goed te gebruiken. Hiertoe is het terrein geëgaliseerd en opgehoogd. De aangetroffen sloot in het plangebied was al aanwezig vóór de ophoging. De ligging ervan komt ongeveer overeen met de perceelsgrens die op verschillende kaarten weergegeven is, onder andere op die van de kadasterkaart 1811-1832. De exacte datering van de sloot is onbekend. Een vondst uit de sloot dateert uit de 18e eeuw. De percelingsloot dateert waarschijnlijk uit de nieuwe tijd B. Het is moeilijk te zeggen of de sloot verband houdt met het laatmiddeleeuwse greppelsysteem van akkercomplex Pegdries. De exacte aard en datering van de kuilen is niet bekend. Het kunnen paalkuilen zijn, maar dat is niet met zekerheid te zeggen. In vergelijking met paalkuilen aangetroffen aan Waalreseweg 17 (Van den Bos, 2012) valt het verrommelde karakter van de vullingen erg op. Dit verrommelde karakter van de kuilen kan een aanduiding zijn voor een verstoring, maar dat kan ook niet met zekerheid gezegd worden.

Onderzoeken

Zaakid 2122526100

Tijdens het booronderzoek werd in het plangebied op diverse plaatsen een esdek aangetroffen. Dit esdek was in enkele boringen (met name in het westelijke deel van het plangebied), ongetwijfeld als gevolg van de bebouwing in de 19e en 20e eeuw, tot in de top van de C-horizont verstoord. Hierdoor kunnen alleen diepere grondsporen nog aanwezig zijn. In één boring, aan de noordrand van het terrein, werd evenwel nog een onverstoord podzolprofiel aangetoond.

De resultaten van het veldonderzoek bevestigen de hoge archeologische verwachting van het plangebied. Redenen hiervoor zijn onder meer de aanwezigheid van een esdek en de ligging van het plangebied vlakbij de oude kern van Valkenswaard. Bovendien werd in één boring in het esdek veel nederzettingsafval, zoals plantaardig materiaal, bot, baksteen en diverse fragmenten aardewerk aangetroffen. Tot deze vondsten behoort in het bijzonder een laatmiddeleeuwse aardewerkscherf in Zuid-Limburgse waar, te dateren in de 12e eeuw. Dit fragment wijst er op dat in het plangebied of in de directe nabijheid daarvan bewoning heeft plaatsgevonden vanaf de late middeleeuwen.

Zaakid 4936954100

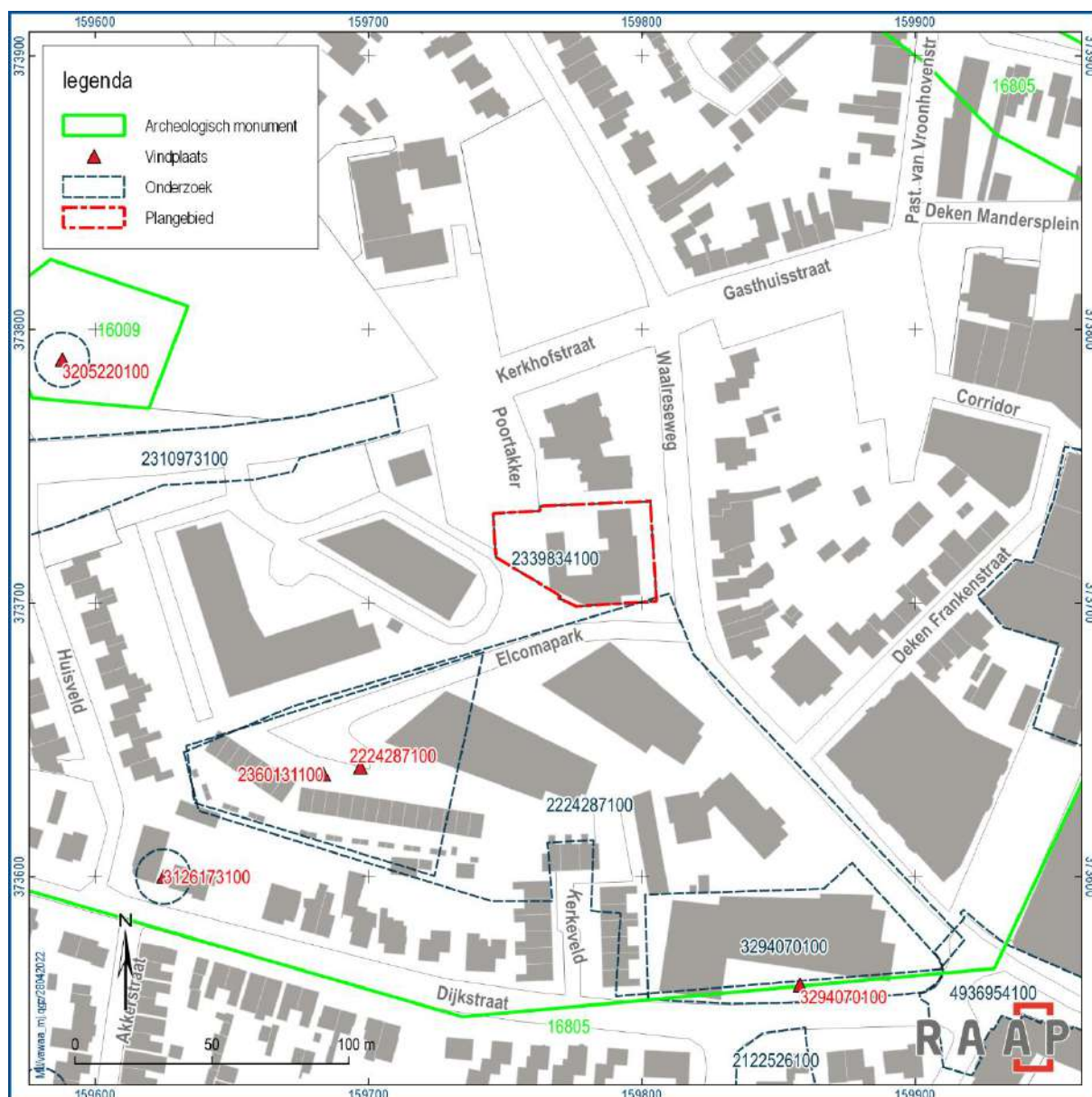
Uit de boringen blijkt dat de bodemopbouw binnen het plangebied in het algemeen bestaat uit een laag bouwzand of bouwvoor, gevolgd door een of twee opgebrachte en verstoorde lagen, met daaronder de intacte C-horizont. Bij één boring is een restant van een BC-horizont aanwezig. Bij vier van de twaalf boringen werd de intacte C-horizont niet aangetroffen. Eén van deze bleek een afwijkende bodemopbouw te hebben in vergelijking met de andere boringen. Het bodemprofiel bestaat bij deze boring uit drie opeenvolgende verstoorde zandlagen met een (donker)grijze kleur. Deze lagen zijn mogelijk te relateren aan een voormalige sloot of aan de bouw van de naastgelegen kerk. De overige drie boringen konden door de aanwezigheid van (recent) puin niet dieper gezet worden dan 30 tot 80 cm onder het maaiveld. In geen van de boringen zijn archeologische indicatoren waargenomen.

Bekende archeologische gegevens uit andere bronnen

Er is te 20-04-2023 een verzoek tot extra informatie gedaan aan de *Heemkundekring Weerderheem Valkenswaard*. In dit kader heeft Wil Peels een inventarisatie gedaan die opgenomen is als bijlage 6.

Samenvatting

Uit de archeologische vindplaatsen en onderzoeken in de omgeving van het plangebied blijkt dat er een ijzertijd nederzetting en een kerkhof uit de periode late middeleeuwen-nieuwe tijd aanwezig zijn. Het meest relevant een vindplaats direct ten zuiden van het plangebied, met een nederzetting uit de vroege ijzertijd, alsmede sporen van bewoning en ijzerbewerking uit de volle middeleeuwen en perceleringsgreppels uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd: zie ook bijlage 4. De gerelateerde bodems bestaan uit podzols en/of plaggendekken.

Figuur 5. Archeologie. Bron: Archis.

2.4 Historische situatie

De huidige woonkern van Valkenswaard is ontstaan uit diverse kleine ontginningen uit de 12e eeuw, bestaande uit de Cromstraat, Geenhoven, Zeelberg en Venbergen. Door de diverse watermolens die dit gebied rijk was konden de ontginningen snel uitgroeien tot gehuchten. In de 13e en 14e eeuw breidden deze gehuchten zich uit met andere randontginningen zoals de Delishurk, De Brand, De Hagen, Zandberg en Nuland. In 1314 verkocht Gerard van Loon de Heerlijkheid Herlaer en daarmee de kloosterrechten van Echternach in Waalre en Valkenswaard aan Gerard I van Horne. In 1321 kwamen grote delen van Valkenswaard in handen van de abdij van Echternach, doordat de heer van Valkenswaard Gerard I van Horne aan de hand van “de vervalsing van Echternach” moest erkennen dat hij gebieden in Waderle Wedert ende Aalst in leen hield van de abdij. In 1326 gaf de abdij de eerste

vage grensbepaling uit van de gebieden die zij in Valkenswaard had opgeëist. Daarnaast bleven vele goederen en grond eigendom van lokale heren, kloosters en van de hertog van Brabant. De Venbergsche Molen bleef tot de 14e eeuw deels in bezit van de hertog. In het begin van de 14e eeuw was er al sprake van de parochie van Wedert. Doordat het dorp Waalre sneller in welvaart groeide, kon het zich een stenen kerkgebouw permitteren. Hierdoor verschoof de macht naar Waalre en zo wordt ten onrechte aangenomen dat Valkenswaard uit Waalre is ontstaan.

Op historische kaarten uit 1500 en 1832 (zie figuur 6 en figuur 7) is nabij het plangebied het toponiem *Pegdries* aangeduid. Hierover Mélotte & Molemans (1979) het volgende:

PEG(DRIES) [Ipegdris]: *in den dries oft den peech*, 1497, R 43-22a; 24 roijen voor *in die peech*, 1500, R 46-10; 3 copsens cijns op *die peechdryes*, 1500, R 46-10; een driessen *bij den pech*, 1534, R 74-1a; dat vlaslant, *agter die pegge*, 1542, R 82-9; *den peegdries*, 1552, R 87- 2; een stuck erfs, tot Weerde, genaempt *de pegdries*, 1603, R 112-10; den voirsten acker *aen de peckdries*, 1652, R 124-24a; *den pegg*, groes en lant, omtrent het dorp, 1692, R 168; de cruijsdries *omtrent de peggdriesse*, 1695, R 168; een allodiael perceel groese genaempt *den peck dries*, 1744, r 173-75; *den peckdries* aen de dijkstraet, 1809, GAQ 29: A 546-555; bouwland; 3b 20r (OAT). Beoordelingsadvies bureau- en booronderzoek, Waalreseweg 25 te Valkenswaard

Naam voor een grote, wat hoger gelegen dries, grenzend aan het Marktpllein. Dienstig als verzamelplaats voor het vee (voornamelijk varkens) dat moest worden geschat alvorens het op de markt werd verhandeld.

Peg, mnl. *pegge* „houten p i n " of *pegelen* „merken, ijken". *Pegdries*: plaats waar het vee werd gemerkt en naar waarde geschat (prijsbepaling naar gewicht en kwaliteit). Vgl. ook *de peg* of *broodpeg* van Eindhoven, waar de prijs naar het gewicht en kwaliteit van het brood voor de omgeving werd vastgesteld. De *Pegdries* had zodoende grote economische betekenis voor Valkenswaard en omgeving. Zelfs het Dorp werd door sommige kaartenmakers aangeduid met *Wedert op den dries* (Atlas Karel Allard, 1705).

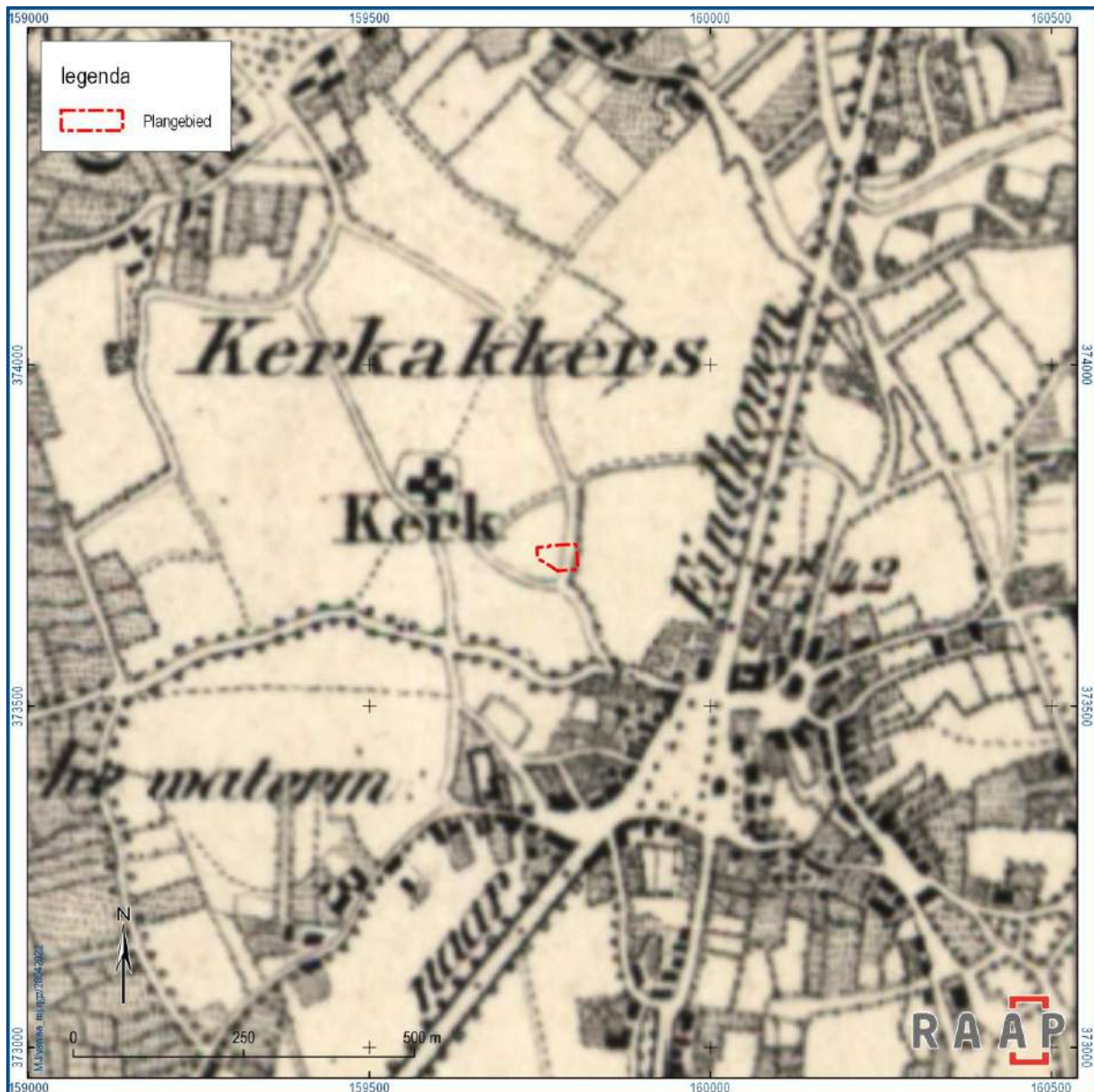
Wil Peels van de Heemkundekring Weerderheem meldt over toponiemen nog het volgende (zie ook bijlage 6):

Kerkakkers: groot akkercomplex rondom het voormalige kerkgebouw

Richterpad: "acker aen den rychterpat" (1606), e.a. Voetpad van de Holenweg doorheen de akkers naar de kerk, ook kerkpad genoemd.

Volgens de Kadastrale Minuut uit de periode 1811-1832 (Valkenswaard, sectie A, blad 2), maakte het plangebied in die periode deel uit van een onbebouwd perceel bouwland (nr. 560) van Lambertus Johannes van Best. Op een kaart uit 1850 zien we het plangebied binnen een driehoek van wegen liggen, ongeveer 125 m ten oosten van de kerk: zie figuur 8. In 1903 is deze situatie nog min of meer hetzelfde: zie figuur 9. In 1939 is het kerkhof sterk uitgebreid, en ligt het ca. 25 m ten westen van het plangebied: zie figuur 10. Vanaf 1954 wordt het plangebied en omgeving druk bebouwd: zie figuur 11.

Er bevinden zich geen bouw- of cultuurhistorische waarden in of direct nabij het plangebied.

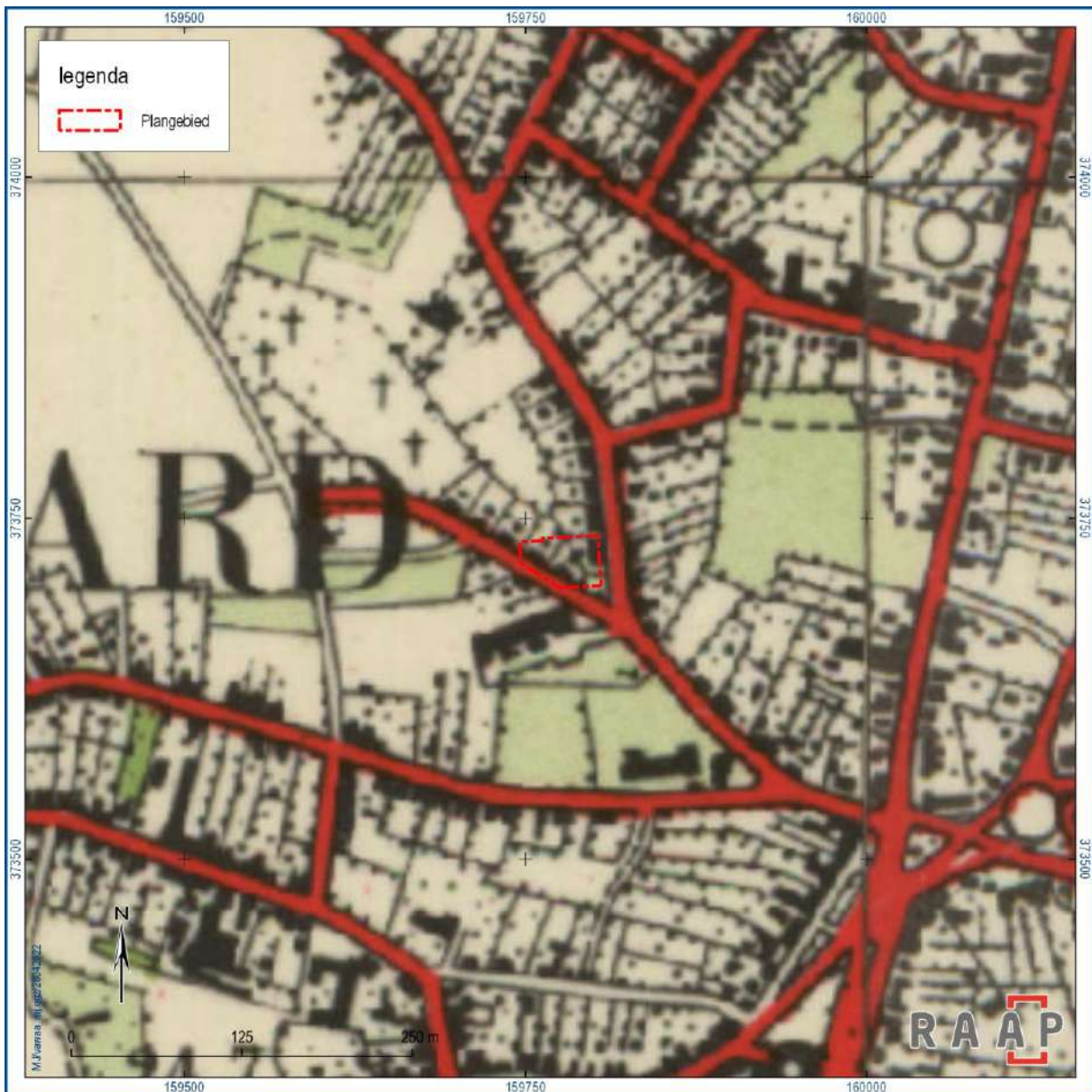
Figuur 8. Historische context 1850. Bron: www.topotijdreis.nl.

Figuur 9. Historische context 1903. Bron: www.topotijdreis.nl.

Figuur 10. Historische context 1939. Bron: www.topotijdreis.nl.

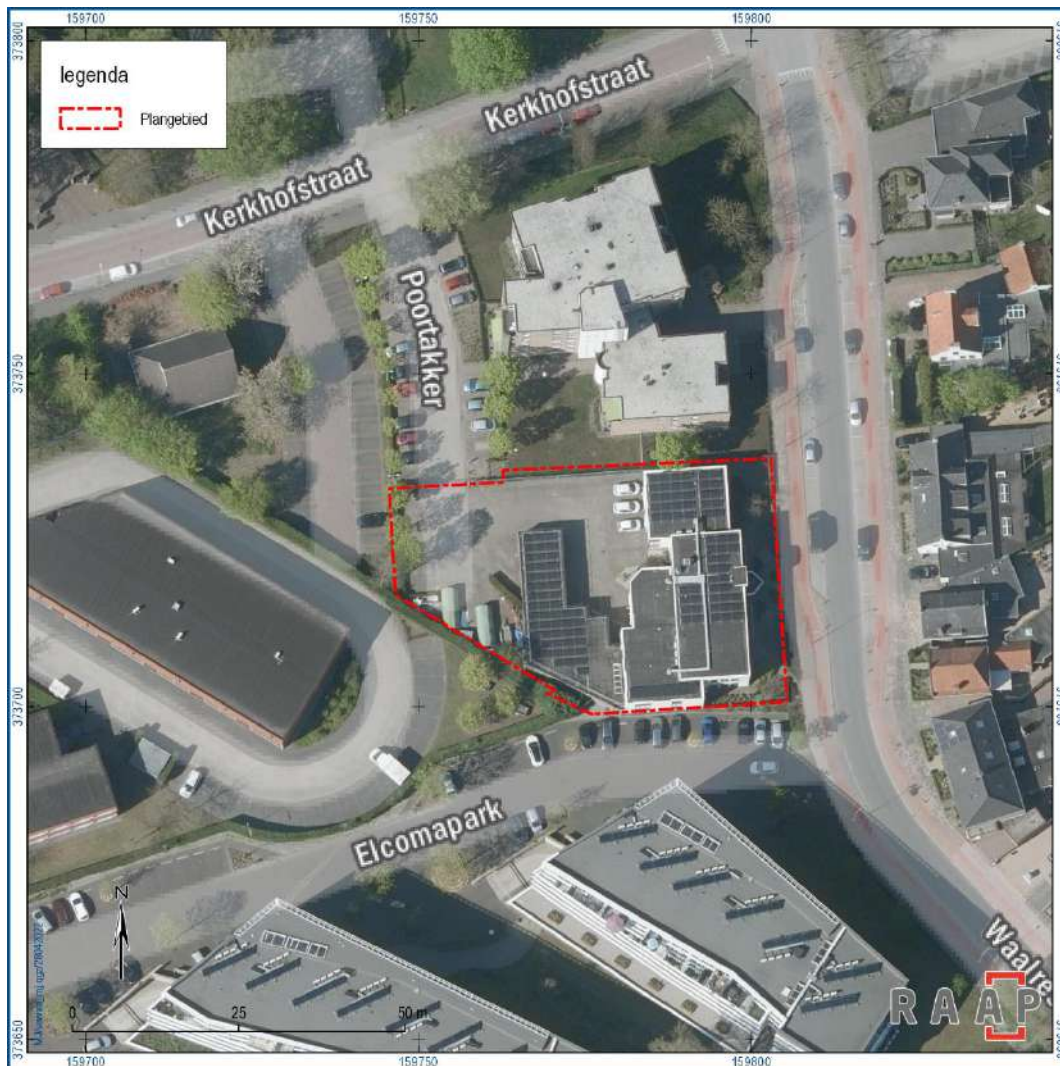
Figuur 11. Historische context 1954. Bron: www.topotijdreis.nl.

2.5 Huidige situatie

Aan de hand van actuele gegevens van recente luchtfoto's, Google Street View, locatiebezoek en navraag bij de opdrachtgever zijn de onderstaande zaken over de huidige situatie te melden: zie figuur 10.

Huidig grondgebruik	Verhard, bebouwd, groenstrook in het oosten
Hoogteligging maaiveld	Ca. 25 m +NAP
Grondwatertrap of -stand	Onbekend
Milieutechnische condities	Onbekend
Aanwezige constructies (funderingen, kelders e.d.)	Kabels en leidingen in en rondom de gebouwen. Ca. 2 m diepe kelder onder het hoofdgebouw in het oosten. Verder geen kelders of kruipruimtes.
Locatie en diepte van kabels/leidingen	Vanaf ca. 70 cm

Tabel 4. Overzicht van de huidige situatie van het plangebied.

Figuur 12. Luchtfoto. Bron: www.Google.Earth.

2.6 Toekomstige situatie

Aard	Woningbouw, kantoorbouw, berging, parkeergarage, parkeerplaatsen: zie bijlage 4
Omvang en diepte	Woningbouw, kantoorbouw: 782 m ² , 100 cm Berging: 108 m ² , 50 cm Parkeergarage: 741 m ² , 3 m diep Parkeerplaatsen: ca. 225 m ² , 50 cm
Invloed op maaiveld en grondwater	Aantasting maaiveld
Toekomstig gebruik	Woningen, kantoor

Tabel 5. De toekomstige situatie.

2.7 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de tijdens het bureauonderzoek verzamelde gegevens is een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld. Deze geeft inzicht in de aard en de ouderdom (inclusief omvang en uiterlijke kenmerken), (diepte)ligging, en gaafheid van eventueel aanwezige archeologische resten.

Aard en ouderdom

Het verspreidingspatroon van archeologische vindplaatsen is voor een groot deel gerelateerd aan de fysieke eisen die de mens stelde aan de leef- en woonomgeving. Het meest markant zijn de verschillen tussen jager-verzamelaars enerzijds en landbouwers anderzijds.

Jager-verzamelaars

In de steentijd (paleolithicum t/m neolithicum) leefden de mensen voornamelijk van de jacht, visvangst en het verzamelen van eetbare planten en vruchten. Deze zogenaamde jager-verzamelaars trokken door het landschap en verbleven alleen tijdelijk op een plek. Uit een ruimtelijke analyse blijkt dat hun kampementen in vrijwel alle gevallen waren gesitueerd op de overgang van nat naar droog. Nabij dergelijke gradiëntzones waren namelijk de meeste voedselbronnen voorhanden en was (drink)water bereikbaar.

Er is in het plangebied geen sprake van een gradiëntzone, derhalve is er een lage verwachting voor vindplaatsen van jager-verzamelaars.

Landbouwers

Met de introductie van de landbouw (vanaf het neolithicum) werd de mate waarin gronden geschikt waren om te beakkeren een steeds belangrijker factor in de locatiekeuze van de mensen. De eerste akkergronden werden aangelegd op de van nature vruchtbaarste gronden. Bovendien moesten de gronden goed ontwaterd zijn.

Archeologische monumenten, vindplaatsen en onderzoek in de nabije omgeving van het plangebied geven aan dat er vooral met nederzittingsresten en infrastructuur (wegen, greppels) uit de ijzertijd en de periode late middeleeuwen-nieuwe tijd rekening gehouden moet worden. Ook andere landbouwers perioden kunnen niet uitgesloten worden. Derhalve geldt er een hoge verwachting voor vindplaatsen van landbouwers.

(Diepte)ligging en gaafheid

Eventuele archeologische vondsten kunnen zich direct onder het oppervlak bevinden, maar grondsporen worden pas onder de "bouwvoor" of het plaggendek verwacht, dat wil zeggen op dieptes tussen de 30 en 50 cm.

3 Veldonderzoek

3.1 Methode

Er zijn verspreid in het plangebied, buiten de bebouwing, zes boringen gezet: zie figuur 13. Er is geboord tot minimaal 10 cm in de maximaal 150 cm -mv met een Edelmanboor (7 cm). Er is niet verder doorgeboord in de C-horizont, omdat daarin eventuele archeologische niveaus, zoals de Usselo bodem, niet betrouwbaar waar te nemen zijn in een verkennende boring met een diameter van 7 cm, en al zeker niet in geval van verspreide boringen (of een standaard 40x50 m grid). Met andere woorden: dergelijk onderzoek is niet geschikt voor het opsporen van zgn. *paleosoils* in de C-horizont. Dat willen doen is het “overvragen” van de methode, en bovendien wil “geen resultaat” niet zeggen dat er niet een dergelijke bodem aanwezig was. Zelfs in een profielput of langer profiel is het herkennen van dergelijke bodems moeilijk, of niet goed mogelijk.

De boringen zijn tijdens het veldwerk lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) digitaal beschreven in het boorbeschrijvingssysteem van RAAP (Deborah3: zie bijlage 3) en met behulp van een GPS ingemeten. Van alle boringen is de hoogte bepaald met behulp van een GPS.

Hoewel het onderzoek een verkennend onderzoek betreft, is het opgeboorde materiaal in het veld door middel van verbrokkeling en versnijding gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken).

3.2 Resultaten

3.2.1 Veldwaarnemingen

Het plangebied bestaat uit gebouwen van Woningbelang. Langs de Waalreseweg is er een smalle groenstrook. Ten westen van het hoofdgebouw langs de genoemde weg bevindt zich een werkplaats. Hier rondom is het terrein geheel verhard met klinkers.

3.2.2 Bodem

In boringen 1 t/m 4 is er onder de klinkers een 40-50 cm dikke laag grof funderingszand aangetroffen.

Daaronder bestaat de bodem uit matig fijn en zwak tot matig siltig dekzand. De bovenkant hiervan bestaat uit een 75 tot 100 cm dikke donkerbruingrijze humeuze laag met af en toe een klein grindje en een stukje donkerrood baksteenpuin. Gezien de dikte, kleur, humeusheid en het voorkomen van een dergelijke bodem in de omgeving, gaat het om een plaggendek (hoge zwarte enkeerdgrond: Aa-horizont). In boring 2 is de bovenkant hiervan (10 cm) recent verstoord, op basis van de aanwezige kleibrokjes en recent aandoend puin.

In alle boringen bevindt een 10 tot 65 cm dikke verstoorde (want gevlekte) bruin-grijze of geel-bruin-grijze laag (A-C horizont). Waarschijnlijk was deze laag het gevolg van het aanleggen van het plaggendek.

De C-horizont bestaat uit lichtbruin geel matig siltig zand.

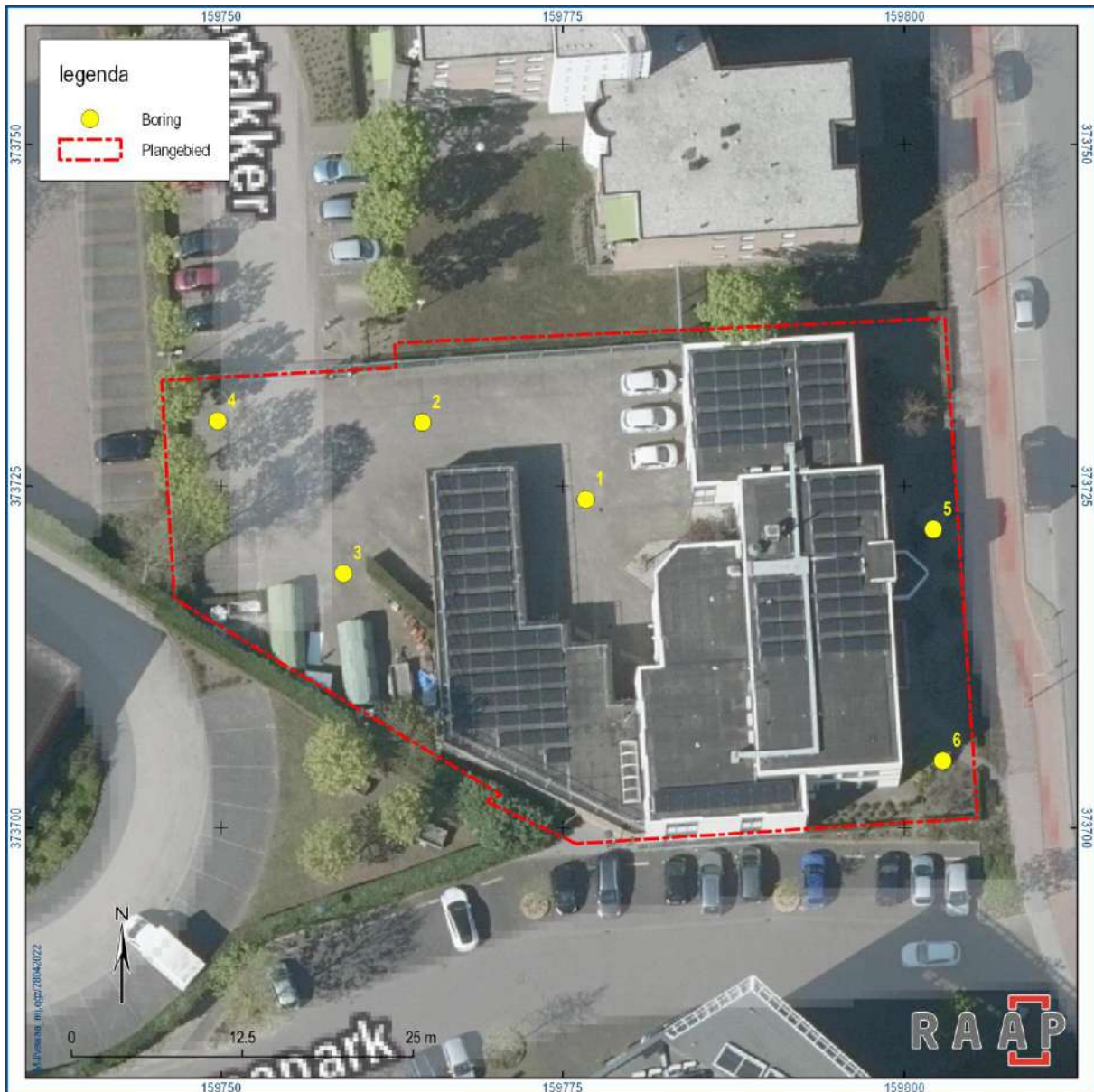
In boringen 5 en 6 in de groenstrook in het oosten is er sprake van een 30 tot 40 cm dikke bouwvoor (Ap-horizont). In boring 5 ligt daar een 70 cm dikke laag funderingszand onder. In boring 6 ligt er een 60 cm dik bruingrijs humeus opgebracht pakket onder. De vrij lichte kleur en een stukje kachelslik duiden op een relatief jong (nieuwe tijd) opgebracht pakket (Aa-horizont).

In beide boringen bestaat de C-horizont uit lichtgeel matig fijn zand met veel mangaanspikkels.

3.3 Archeologische relevantie

In een groot deel van het plangebied (het stuk ten westen van de bebouwing langs de Waalreseweg) is er sprake van een dik (75-100 cm) humeus plaggendek. De ouderdom ervan kan niet worden bepaald, maar insluitsels van donkerrood baksteen en de vlekkerigheid ervan (d.w.z. dat het niet gaat om een homogeen zwart pakket) doen vermoeden dat deze niet heel oud (middeleeuws) is. Hoe dan ook, onder dergelijke plaggendekken worden er vaak archeologische resten aangetroffen, en ook hier is daar een goede kans op. Het verstoorde pakket onder het dek kan wellicht als een "oude akkerlaag" worden gezien, dat wil zeggen een ontginningsniveau. De top van deze laag is het niveau waarin zich archeologische sporen en vondsten kunnen bevinden. Dit bevindt zich tussen de 75 en 110 cm onder het huidige oppervlak.

In de groenstrook langs de Waalreseweg is de bodem diep verstoord (70 cm in boring 5), of is er sprake van een recente ophoging (boring 6). Hier worden nauwelijks of geen resten meer verwacht.

Figuur 13. Boringen.

4 Conclusies en advies

4.1 Conclusie

De onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

Hoe ziet de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?

Het plangebied maakt deel uit van een relatief hoog gelegen dekzandvlakte. Het booronderzoek heeft uitgewezen dat er in een groot deel van het plangebied er een hoge zwarte enkeerdgrond (plaggendek) aanwezig is.

Welke gegevens met betrekking tot archeologische complexen in en rond het plangebied zijn reeds bekend?

Uit de archeologische vindplaatsen en onderzoeken in de omgeving van het plangebied blijkt dat er een ijzertijd nederzetting en een kerkhof uit de periode late middeleeuwen-nieuwe tijd aanwezig zijn. Het meest relevant een vindplaats direct ten zuiden van het plangebied, met een nederzetting uit de vroege ijzertijd, alsmede sporen van bewoning en ijzerbewerking uit de volle middeleeuwen en perceleringstrepsels uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd.

Wat was het historisch landgebruik van het plangebied en wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?

Tot 1954 was het plangebied onbebouwd, en lag het in een driehoek van wegen, met het kerkhof van de oude kerk van Valkenswaard vlakbij. Vanaf 1954 wordt het plangebied en omgeving druk bebouwd. Vanwege de bebouwing zal de bodem plaatselijk sterk zijn verstoord.

Wat is de gespecificeerde verwachting ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?

Er geldt een lage verwachting voor vindplaatsen van jager-verzamelaars, maar een hoge verwachting voor vindplaatsen van landbouwers, vooral uit de ijzertijd en periode late middeleeuwen-nieuwe tijd.

Komt de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw in het plangebied overeen met hetgeen op basis van het bureauonderzoek verwacht werd?

Ja, er is zoals verwacht sprake van dekzand en een plaggendek in het plangebied.

Dient op basis van de resultaten van het veldonderzoek de gespecificeerde archeologische verwachting te worden bijgesteld?

Nee, er geldt nog steeds een lage verwachting voor vindplaatsen van jager-verzamelaars en een hoge verwachting voor vindplaatsen van landbouwers.

Waar en op welke diepte bevinden zich de archeologisch interessante lagen?

Dergelijke lagen bevinden zich naar verwachting vooral ten westen van het hoofdgebouw, op een diepte van 75-110 cm -Mv. Ook onder de gebouwen is er nog kans op dergelijke lagen, uitgezonderd het onderkelderde gedeelte van het hoofdgebouw. In de groenstrook in het oosten worden vanwege verstoringen nauwelijks of geen resten verwacht.

Is de bodemopbouw in het plangebied zodanig (intact) dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?

Ja, onder het dikke plaggendek (en vanaf de mogelijke oude akkerlaag) kunnen resten voorkomen.

Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten?

Bodemingrepen dieper dan het plaggendek (75 cm onder het oppervlak) kunnen resulteren in de aantasting van eventuele archeologische resten.

Op welke wijze kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?

Zie de volgende paragraaf.

4.2 Advies

Vanwege de kans op archeologische resten wordt er bij ingrepen dieper dan 75 cm een archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven aangeraden voor het hele plangebied, inclusief de zone met bebouwing. Bij sloop van deze bebouwing dient deze alleen tot op het maaiveld plaats te vinden. De kelder dient dan ook nog niet verwijderd te worden.

Een proefsleuvenonderzoek dient te zijn gebaseerd op een door de gemeente goedgekeurd Programma van Eisen (PvE).

4.3 Tot slot

Dit rapport geeft (selectie)adviezen. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Valkenswaard, deze al dan niet over te nemen in de vorm van een (selectie)besluit.

Literatuur

- Beex, G., 1966. Valkenswaard, in: Archeologisch Nieuws (afl. 8, p. 88). Nieuwsbulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond.
- Berkvens, e.a., 2011. Kempisch erfgoed in beeld. Een regionale erfgoedkaart voor de Kempen- en A2 gemeenten Bergeijk, Bladel, Eersel, Oirschot, Reusel-De Mierden, Waalre, Valkenswaard, Cranendonck en Heeze-Leende. SRE Milieudienst, Eindhoven.
- Bots, J., & H. E.M. Mélotte, 1977. Van Wedert tot Valkenswaard. Valkenswaard.
- Bos, P. van den, 2012. Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven te Waalreseweg, Valkenswaard (Gemeente Valkenswaard). IDDS Archeologie-rapport 1358. IDDS Archeologie, Noordwijk.
- Coolen, W.L.P., 2003. Het oude kerkhof van Valkenswaard.
- Corver, B. & M.E.D. Karssen, 2015. Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven Waalreseweg-Dijkstraat, Valkenswaard, gemeente Valkenswaard. IDDS Archeologie-rapport 1794. IDDS Archeologie, Noordwijk.
- Koomen, A.J.M. & G.J. Maas, 2004. Geomorfologische kaart Nederland (GKN). Achtergronddocument bij het landsdekkende digitale bestand. Alterra-rapport 1039, Wageningen.
- Krekelbergh, N.J., 2011. A2-gemeenten Waalre, Valkenswaard, Cranendonck, controle AVK-Verstorings. BAAC-rapport V-10.0292. BAAC, Den Bosch.
- Mélotte, H.E.M. & Molemans, 1979. Noordbrabantse plaatsnamen Valkenswaard (Brabants Heem uitgave).
- Moerman, S. & P.A. van den Bos, 2015. Archeologische opgraving Waalreseweg 17, Valkenswaard Gemeente Valkenswaard. IDDS Archeologie-rapport 1551. IDDS Archeologie, Noordwijk.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- SIKB, 2016. Beoordelingsrichtlijn Archeologie. BRL SIKB 4000. SIKB, Gouda.
- Vos, S. de, 2006. Valkenswaard (NB), Carillonplein. BILAN-rapport 2006/124. BILAN, Tilburg.
- Weerts, H.,J. Schokker, K. Rijdsdijk & C. Laban, 2006. Geologische overzichtskaart van Nederland. TNO Bouw en Ondergrond, Utrecht.

Overzicht van figuren, tabellen & bijlagen

Figuren:

Figuur 1. Aanduiding plangebied (rode lijn). Inzet: ligging in Nederland (ster).	6
Figuur 2. Reliëf. Bron: www.ahn.nl .	10
Figuur 3. Geomorfologie. Bron: Koomen & Maas, 2004.	11
Figuur 4. Bodem. Bron: Archis.	12
Figuur 5. Archeologie. Bron: Archis.	18
Figuur 6. Valkenswaard rond 1500. De locatie van het plangebied is met een rood ovaal aangeduid. Bron: Bots & Melotte, 1977.	20
Figuur 7. Valkenswaard in 1832. De locatie van het plangebied is met een rood ovaal aangeduid. Bron: Mélotte & Molemans, 1979.	20
Figuur 8. Historische context 1850. Bron: www.topotijdreis.nl .	21
Figuur 9. Historische context 1903. Bron: www.topotijdreis.nl .	22
Figuur 10. Historische context 1939. Bron: www.topotijdreis.nl .	23
Figuur 11. Historische context 1954. Bron: www.topotijdreis.nl .	24
Figuur 12. Luchtfoto. Bron: www.Google Earth .	26
Figuur 13. Boringen.	30

Tabellen:

Tabel 1. Administratieve gegevens.	7
Tabel 2. Landschap.	10
Tabel 3. Archeologie. Bron: Archis.	13
Tabel 4. Overzicht van de huidige situatie van het plangebied.	25
Tabel 5. De toekomstige situatie.	26

Bijlagen:

Bijlage 1. Tijdschaal	
Bijlage 2. Motivatie geraadpleegde bronnen	
Bijlage 3. Boorbeschrijvingen	
Bijlage 4. Inrichtingsplan	
Bijlage 5. Opgraving Waalreseweg 17	
Bijlage 6. Archeologische en cultuurhistorische inventarisatie van de Heemkundekring Weerderheem.	

Bijlage 1. Tijdschaal

Archeologische perioden			
Tijdperk		Datering	
Recente tijd			
Nieuwe tijd	C	1945	
	B	1850	
	A	1650	
Middeleeuwen	Laat B	1500	
	Laat A	1250	
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	1050
		C: Karolingische tijd	900
		B: Merovingische tijd	725
		A: Volksverhuizingstijd	525
Romeinse tijd	Laat	450	
	Midden	270	
	Vroeg	70 na Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	15 voor Chr.
		Midden	250
		Vroeg	500
	Bronstijd	Laat	800
		Midden	1100
		Vroeg	1800
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2000
		Midden	2850
		Vroeg	4200
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	4900/5300
		Midden	6450
		Vroeg	8640
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	9700
		Jong B	12.500
		Jong A	16.000
Midden		35.000	
Oud		250.000	

tabel1_standard_Archeologisch_RAAP_2014

Bijlage 2. Motivatie geraadpleegde bronnen

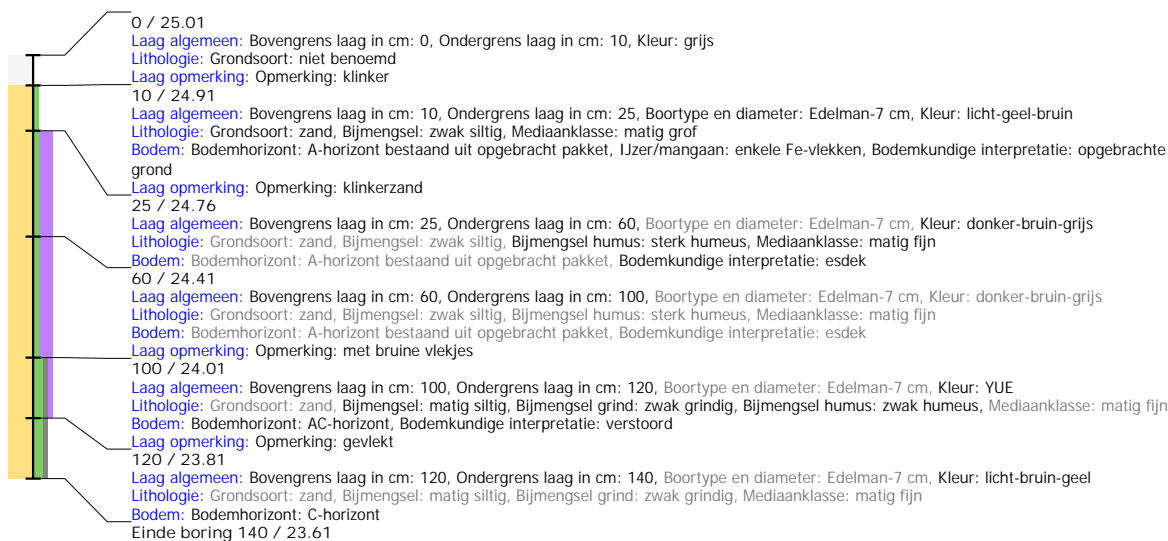
LS03 en LS04, motivatie voor de keuze van de geraadpleegde bronnen (+ indien van toepassing)

Bron	Geraadpleegd en afgebeeld/beschreven	Geraadpleegd, niet afgebeeld	Niet beschikbaar voor dit plan-/onderzoeksgebied	Bevat geen (nieuwe) relevante informatie	Opmerking
Bodemkaart van NL	x				
Geologische kaart van NL		x			
Geomorfologische kaart van NL	x				
Gedetailleerde bodemkaarten			x		
DINO		x			
Gegevens milieukundig bodemonderzoek			x		
Actueel Hoogtebestand Nederland	x				
Lucht- en satellietfoto's	x				
Topografische kaart van Nederland	x				
Oud(st)e kadasterkaarten		x			
Historische kaarten van Nederland	x				
Beeldmateriaal bouwhistorie		x			
Archeologische en cultuurhistorische rapportages		x			
Archieven (RAAP)		x			
Eigenaar en gebruiker		x			
AMK	x				
ARCHIS	x				
CMA		x			
CAA		x			
CHW	x				
Literatuur (arch./aardwet.)		x			
Gebiedsgerichte specialisten				x	
Amateurarcheologen				x	
Gemeentelijke waarden- of verwachtingskaart		x			
Archeologisch depot				x	

Bijlage 3. Boorbeschrijvingen

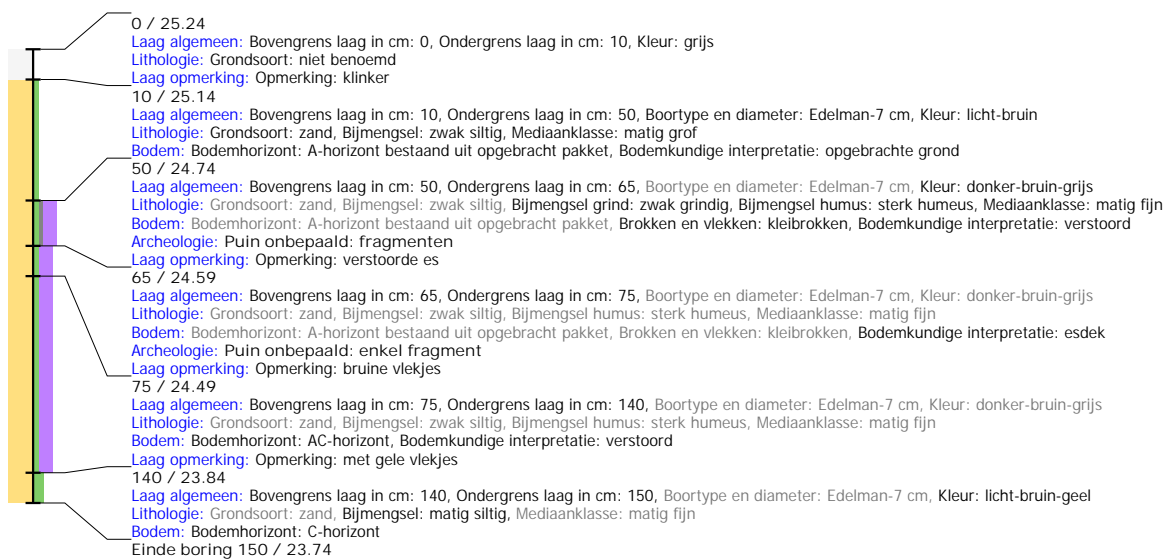
Boring: VAWAA_1

Kop algemeen: Projectcode: VAWAA, Boornummer: 1, Beschrijver(s): MV, Datum: 25-04-2022, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 140
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 159776, Y-coördinaat in meters: 373723, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 25.01, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Valkenswaard
Uitvoering: Opdrachtgever: Woningbelang, Uitvoerder: RAAP Zuid

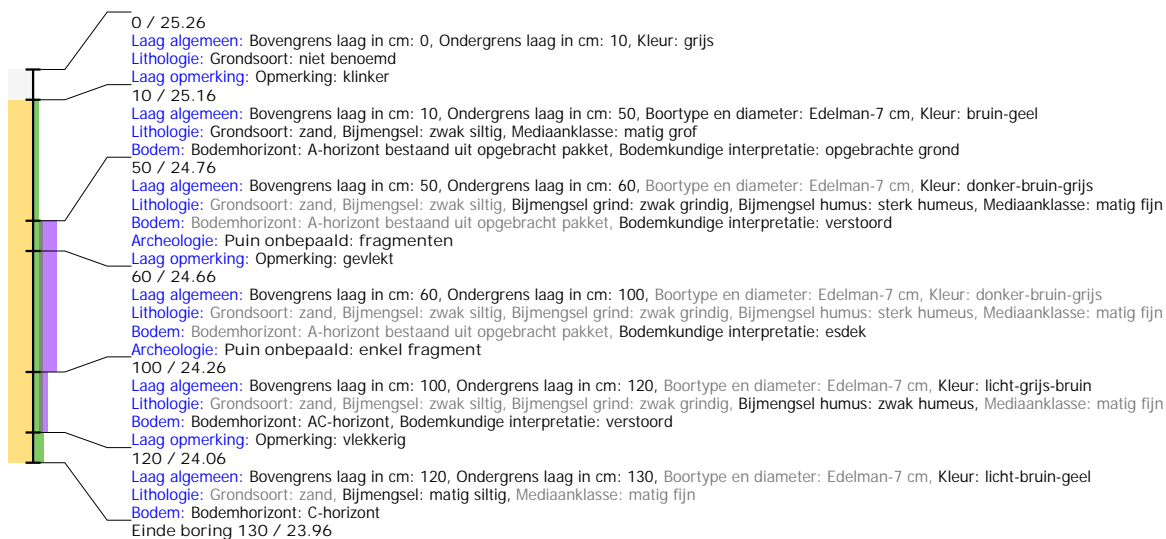
Boring: VAWAA_2

Kop algemeen: Projectcode: VAWAA, Boornummer: 2, Beschrijver(s): MV, Datum: 25-04-2022, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 150
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 159764, Y-coördinaat in meters: 373729, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 25.24, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Valkenswaard
Uitvoering: Opdrachtgever: Woningbelang, Uitvoerder: RAAP Zuid

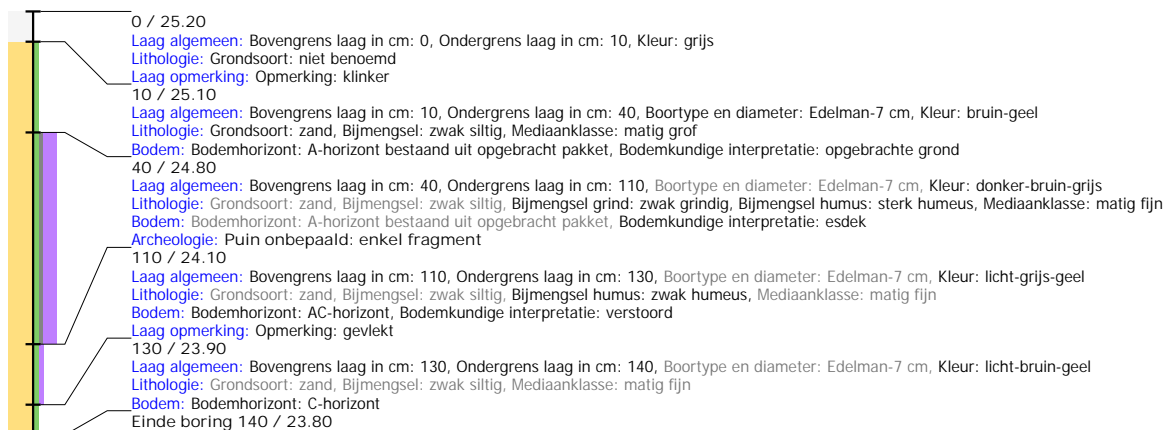
Boring: VAWAA_3

Kop algemeen: Projectcode: VAWAA, Boornummer: 3, Beschrijver(s): MV, Datum: 25-04-2022, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 130
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 159758, Y-coördinaat in meters: 373718, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 25.26, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Valkenswaard
Uitvoering: Opdrachtgever: Woningbelang, Uitvoerder: RAAP Zuid

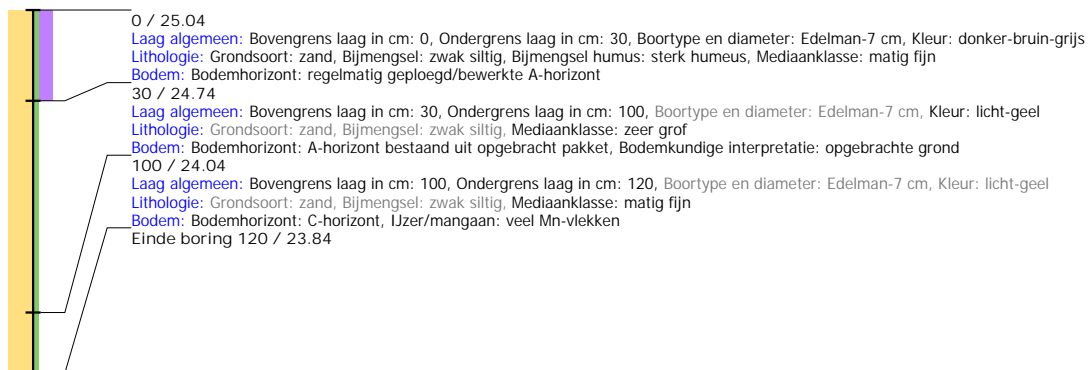
Boring: VAWAA_4

Kop algemeen: Projectcode: VAWAA, Boornummer: 4, Beschrijver(s): MV, Datum: 25-04-2022, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 140
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 159749, Y-coördinaat in meters: 373729, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 25.2, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Valkenswaard
Uitvoering: Opdrachtgever: Woningbelang, Uitvoerder: RAAP Zuid

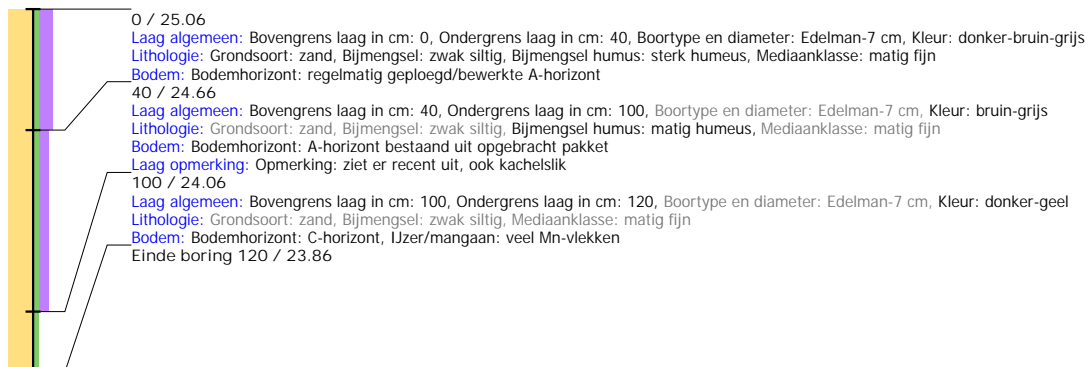
Boring: VAWAA_5

Kop algemeen: Projectcode: VAWAA, Boornummer: 5, Beschrijver(s): MV, Datum: 25-04-2022, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 120
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 159802, Y-coördinaat in meters: 373721, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 25.04, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Valkenswaard
Uitvoering: Opdrachtgever: Woningbelang, Uitvoerder: RAAP Zuid

Boring: VAWAA_6

Kop algemeen: Projectcode: VAWAA, Boornummer: 6, Beschrijver(s): MV, Datum: 25-04-2022, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 120
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 159802, Y-coördinaat in meters: 373704, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 25.06, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Valkenswaard
Uitvoering: Opdrachtgever: Woningbelang, Uitvoerder: RAAP Zuid

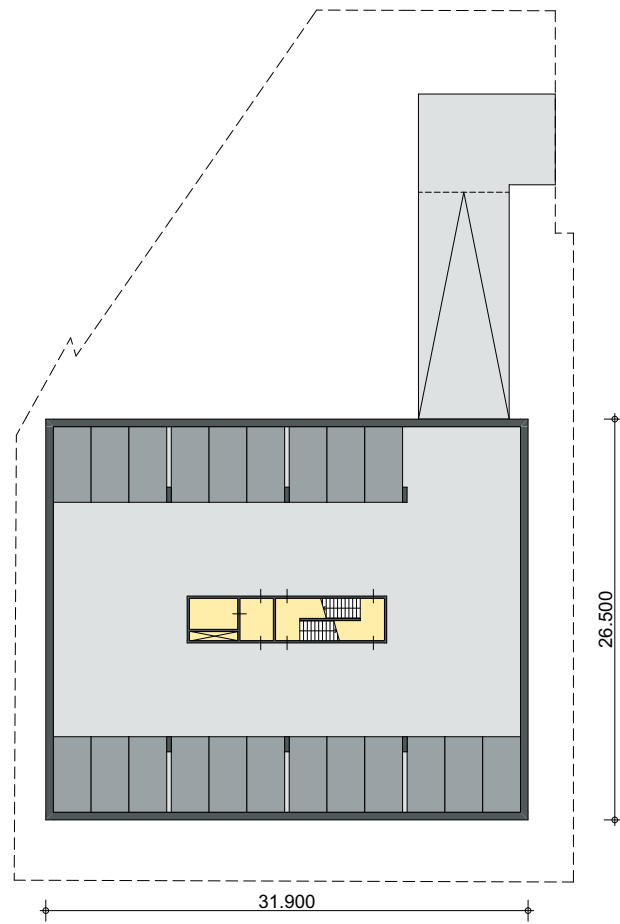

Bijlage 4. Inrichtingsplan

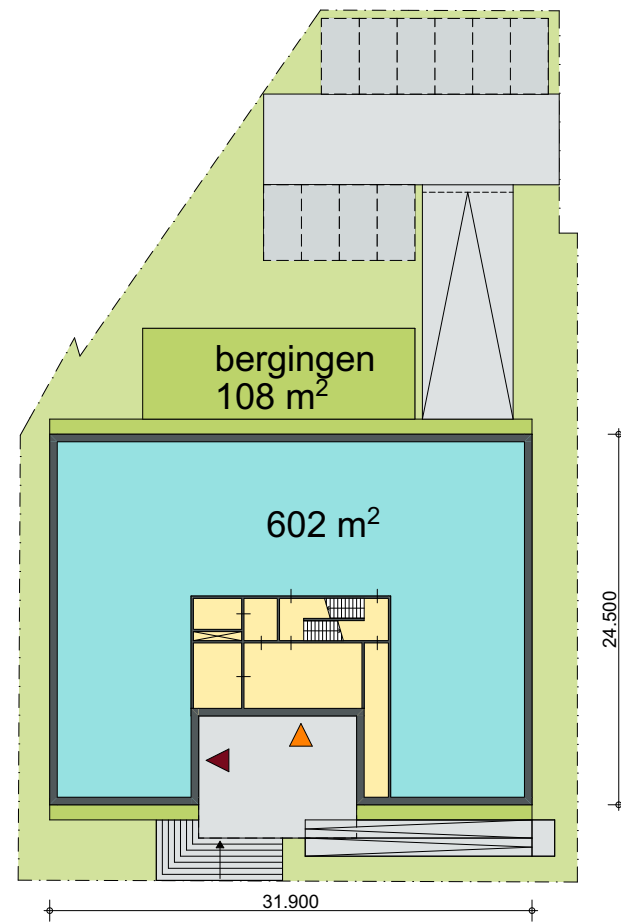

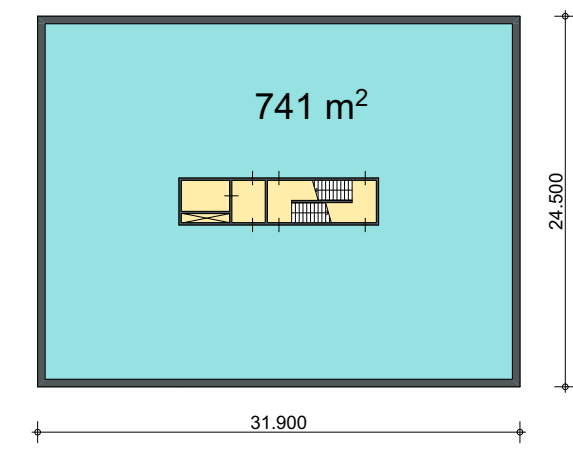

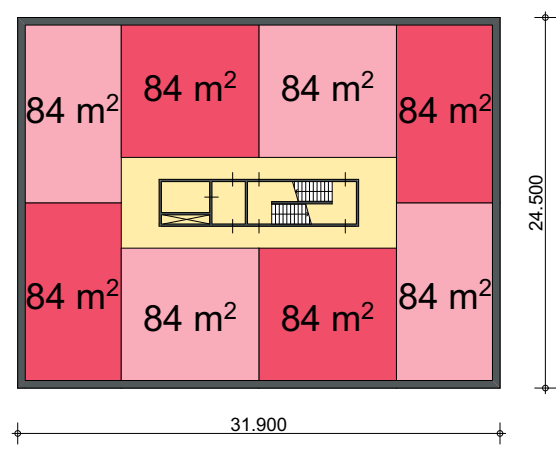
KELDER
PARKEREN

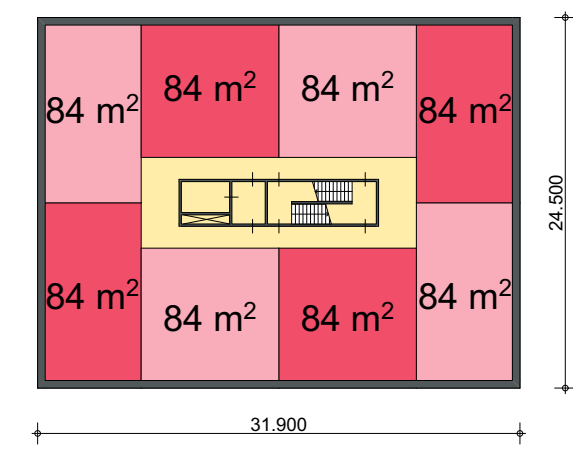
BEGANE GROND
KANTOOR WONINGBELANG

1^e VERDIEPING
KANTOOR WONINGBELANG

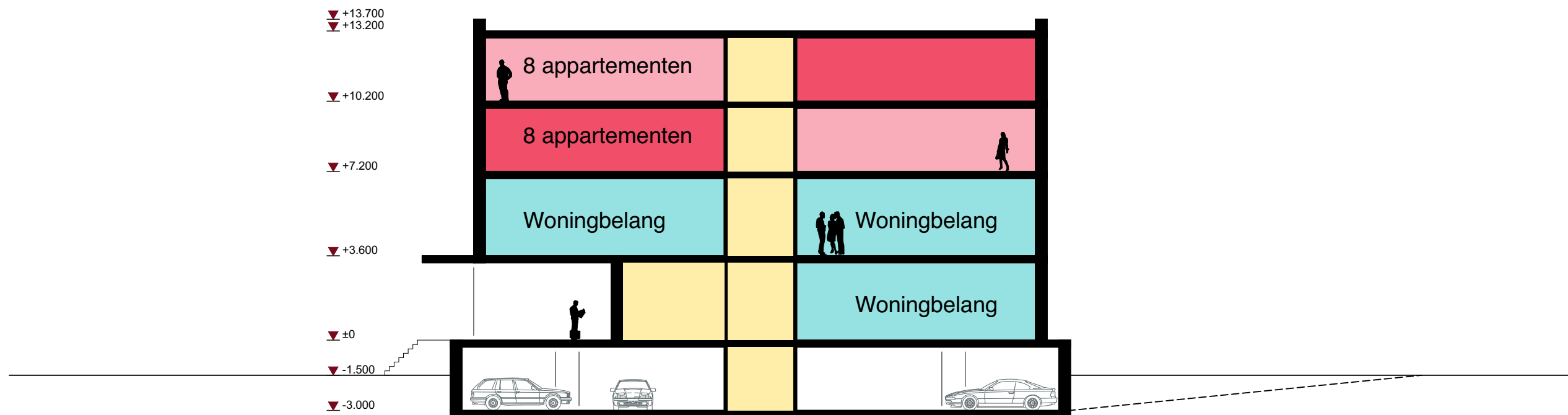

2^e VERDIEPING
WONEN

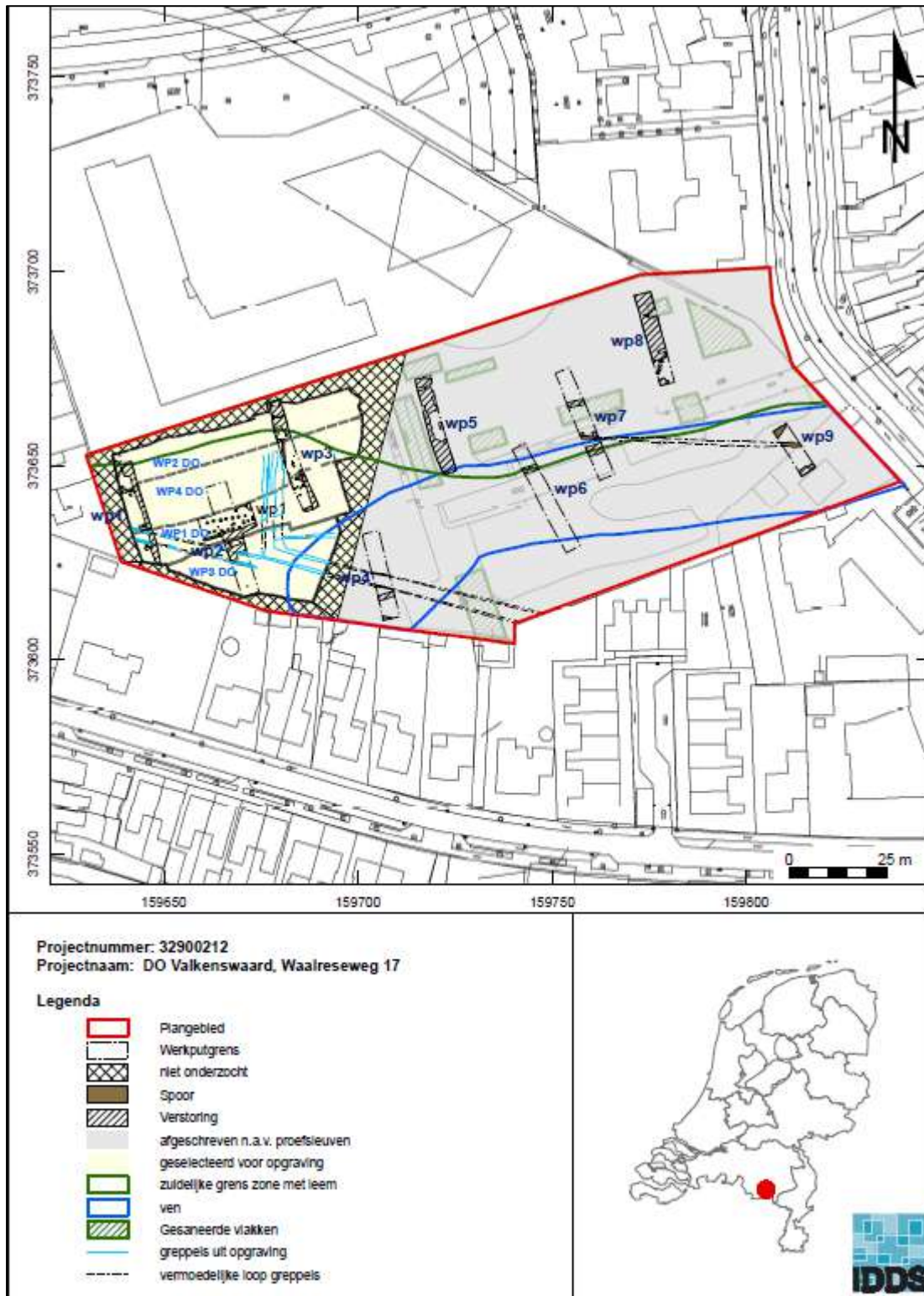
3^e VERDIEPING
WONEN

Bijlage 5. Opgraving Waalreseweg 17

Bijlage 5. Opgraving Waalreseweg 17

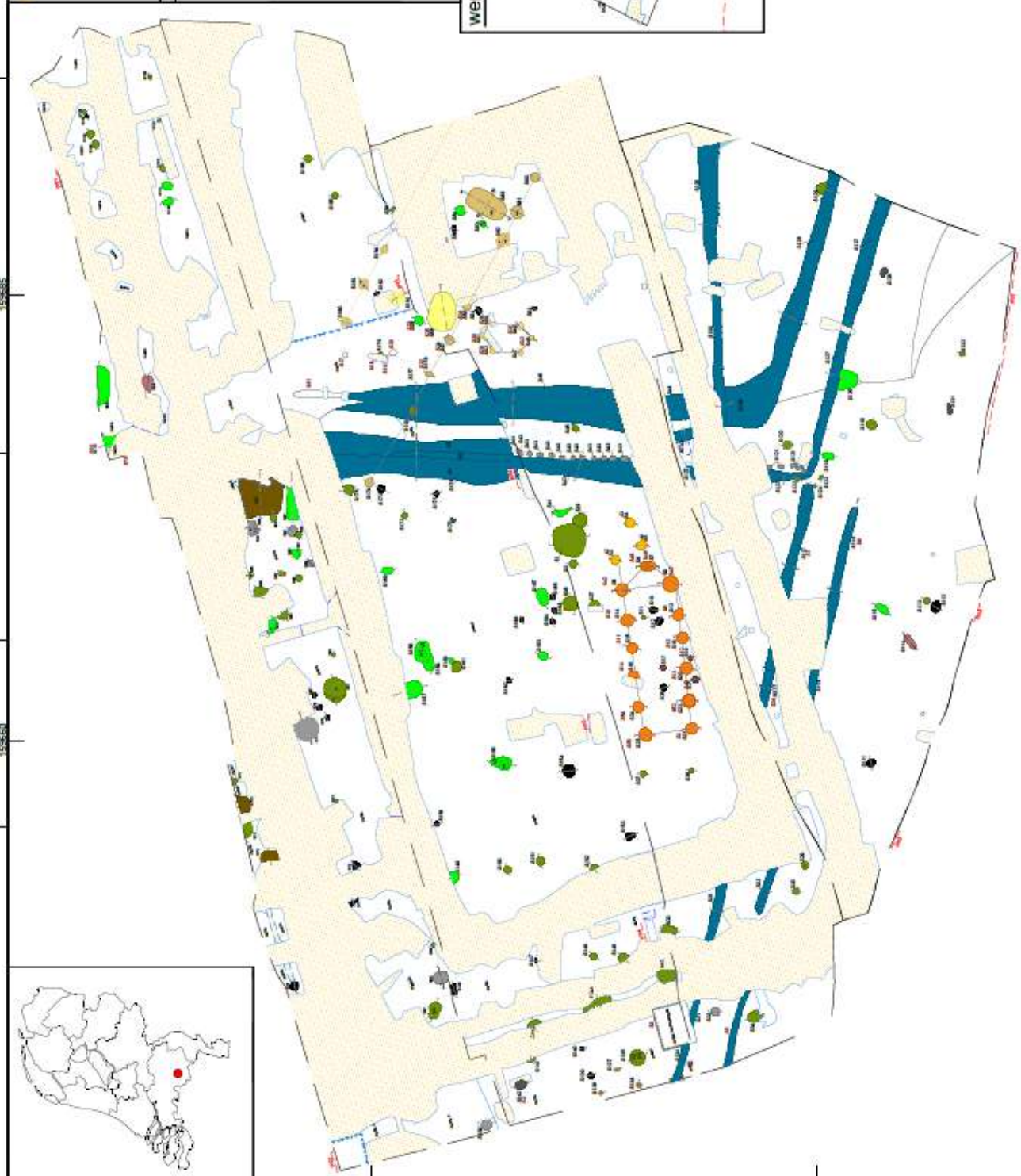

BIJLAGE 3 ALLESPORENKAART

LEGENDA

	putgrenzen
	spoorw.
	versterking
	profiel van de bodem
	kuilen, vroege iaertijd
	waterkuilen, vroege iaertijd
	structuur 1,2,3,4,5 vroege iaertijd
	kuilen, structuur 6, iaertijd
	kuilen, paal/gal/kuilen ongebeerd
	kuilen, late middeleeuwen
	paal/gal/kuilen, graspees late middeleeuwen
	natuurlijke en recente versterkingen
	coupe
	profiel

NO	NOORDE	NOORDELIJKE	NOORDELIJKE
W	WEST	WESTELIJKE	WESTELIJKE
Z	ZUID	ZUIDELIJKE	ZUIDELIJKE
O	OOST	OOSTELIJKE	OOSTELIJKE
IBDS Archeologie Van der Valkweg 2 3824 AL, Amstelveen T: 020 486 1111 E: info@ibds.nl www.ibds.nl IBDS Archeologie Volkenswaard, Wijk aan Zee 17 IBDS 1:100 PROJEKT A1			
PROJEKTNAAM: 30062102 PNO MAKING: 22.01.2015 PROJEKTLEIDER: PNO			

Bijlage 6. Archeologische en cultuurhistorische inventarisatie van de Heemkundekring Weerderheem

heemkundekring

Weerderheem

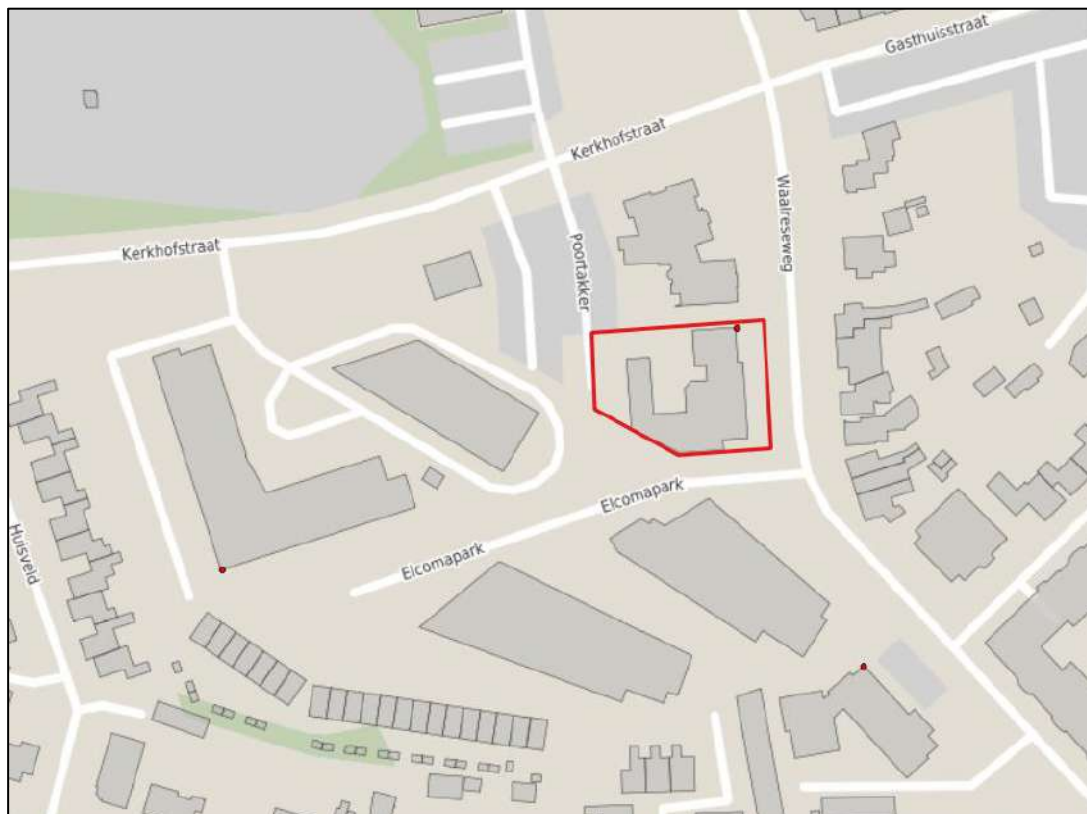
Borkel en Schaft
Valkenswaard
Dommelen

Administratieve gegevens

Type onderzoek	Archeologische en cultuurhistorische inventarisatie
Locatieaanduiding	Waalreseweg 25, Valkenswaard
Aanleiding onderzoek	Archeologisch bureauonderzoek
Opdrachtgever	RAAP
Rapportnummer	HKK230501
Datum rapport	1 mei 2023
Datum uitvoering	n.v.t.
Auteur	Wil Peels
Archis	n.v.t.
Kadastrale gegevens	E3680
Centrum RD-coördinaten	159784, 373720
Centrum GPS-coördinaten	51.35267, 5.45587

Inleiding

RAAP (Marc Verhoeven vraagt ons om historische informatie over adres Waalreseweg 25.

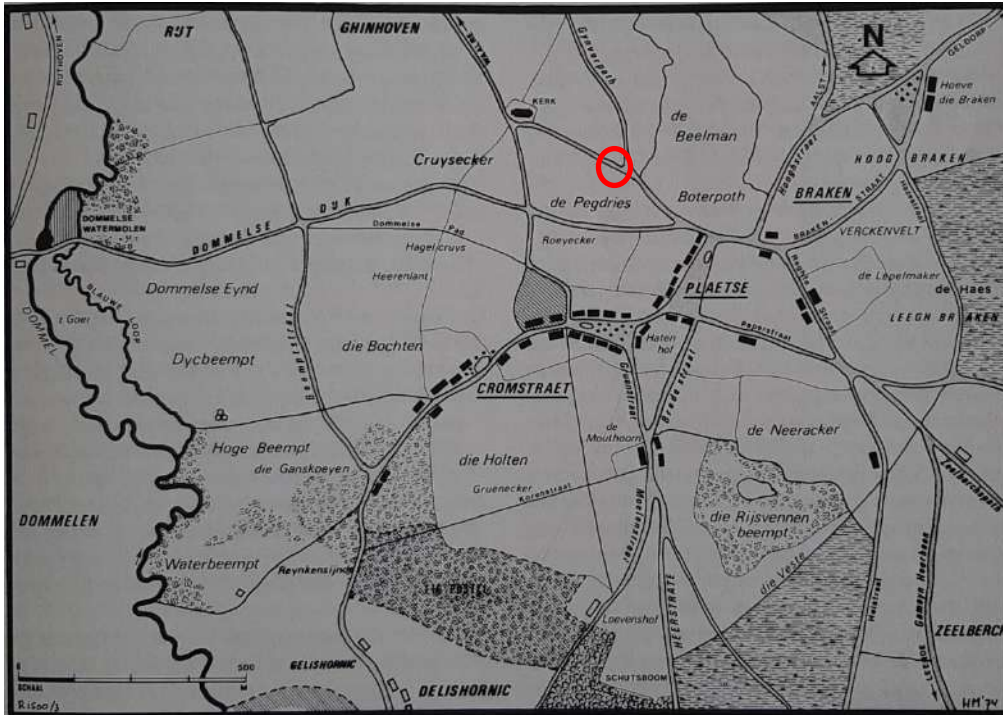
Plangebied Waalreseweg 25, Valkenswaard

Fysisch landschap

Het plangebied ligt op een hoge dekzandrug in de Roerdalslenk.

Historisch landschap

Het Dorp omstreeks 1500 (Reconstructie H.E.M. Mélotte, 1974)

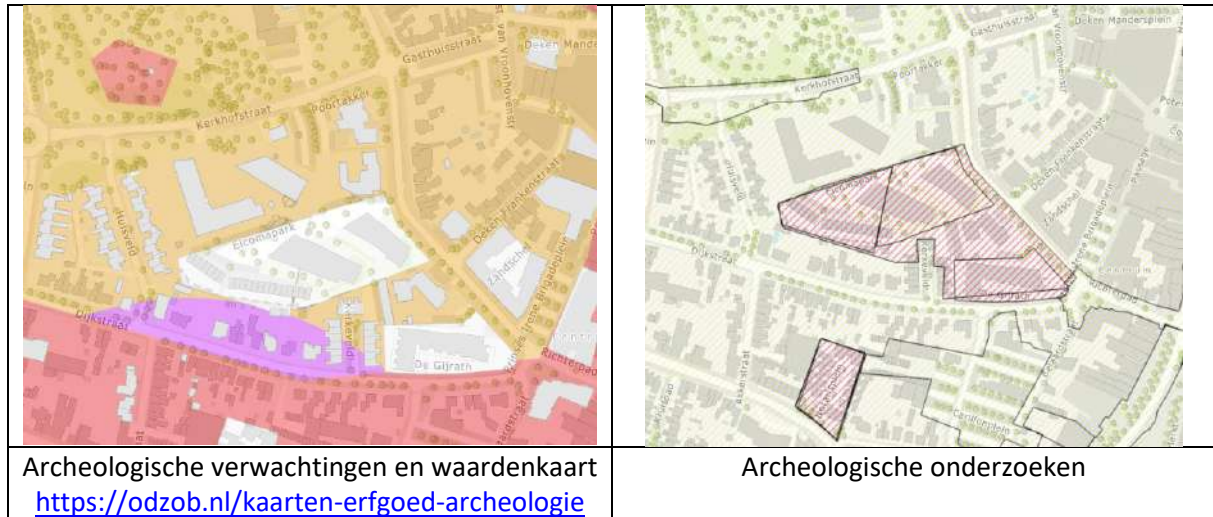
Kaart behorend bij Noordbrabantse Plaatsnamen Valkenswaard

Lokale toponiemen:

- Kerkakkers: groot akkercomplex rondom het voormalige kerkgebouw
- Pegdries: *in den dries oft den peech* (1497), *3 copsens cijns op die peechdries* (1500), e.a. Plaats waar het vee (voornamelijk varkens) wordt gemerkt en naar waarde wordt geschat alvorens het op de markt wordt verhandeld.
- Pegskesloop: waterloop rond de pegdries.
- Richtepad: *acker aen den rychterpat* (1606), e.a. Voetpad van de Holenweg doorheen de akkers naar de kerk, ook kerkpad genoemd.

Archeologisch landschap

Het plangebied ligt binnen een gebied met hoge verwachting.

Archeologische onderzoeken in omgeving:

- Archeologische opgraving, Waalreseweg 17, Valkenswaard, IDDS Archeologie rapport 1551. IJzertijd en Middeleeuwen
- Archeologische opgraving, Dommelseweg 28a en 30, Valkenswaard, Bilan rapport 2011/B1590. Middeleeuwen
- Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven, Waalreseweg-Dijkstraat, Valkenswaard, IDDS Archeologie rapport 1794